



PISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes · juliol - desembre 2022 - núm. 161



Teatre i escola

PISSARRA

Número 161

STEI INTERSINDICAL

EDITA:



Sindicat de Treballadors i
Treballadors Intersindical de
les Illes Balears

Carrer Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00
Fax. 971 90 35 35
Pàg. Web: www.stei.cat
E-mail:
mallorca@stei.cat
llevant@stei.cat
inca@stei.cat
menorca@stei.cat
eivissa@stei.cat

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ:**

F. Xavier Alomar Novila
Sandra Serra Teruel
Jaume Fabregat Mestre
Francesc Garcias Capella
Dana Garcias Mas
Tomàs Martínez Miró
Lluís Segura Gelabert
Joana Tur Planells
Jaume Morey Illa
Tomeu Estelrich Rigo
Carles Cabrera Villalonga

COORDINACIÓ:

Montserrat Nadal Fullana

S'agraeix la col·laboració de
les autores i dels autors dels
articles.

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ

Toni Martínez Miró

Escola de Formació i
Mitjans Didàctics.
C/ Marià Canals, 13
07005 Palma
Tel. 971 91 00 60

FOTOS:

Assumpta Illa
Carles Cabrera
Centres de Menorca
Francesc X. Alomar
IES Mossèn Alcover
Margalida Ramon
Maria Bauça
Martí Janer
STEI Intersindical
Teatre Principal de Palma
Tomeu Estelrich Internet
Internet

PUBLICITAT:

Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00

Els articles publicats en aques-
ta revista expressen unica-
ment
l'opinió de les seves autores i
dels seus autors.

Dipòsit Legal: PM 533/77
ISSN: 1133-052X

Índex

- 4 EDITORIAL
- 5-7 PER QUÈ FER TEATRE A L'ESCOLA?
MONTERRAT NADAL
- 8-15 A MENORCA, FEM TEATRE!
NOELIA MAS, CARMÉ MORALES, SONIA TUR, MARTA CANTAMISA,
CARLES MAJANCOSES
- 16-19 ELS PROJECTES EDUCATIUS DEL TEATRE PRINCIPAL DE
PALMA
JOSEP R. CERDÀ
- 20-23 ECOLOGIA EMOCIONAL I TEATRE DINS LES AULES
MARIA BAUÇA
- 24-25 LA DESCOBERTA DE "FER TEATRE"
JOANA M. MASSANET
- 26-29 LA MOSTRA DE TEATRE ESCOLAR DE MANACOR:
TOT UN REFERENT
MONTERRAT NADAL
- 30-34 "SI UOBIS PLACET, PLAUDITE"
MARGALIDA RAMON
- 35-40 EL GRUP DE TEATRE DE L'INSTITUT
D'ESTUDIS EIVISSENCES
BERNAT JOAN
- 41-45 PERE MASCARÓ, MOTIVAT I SEMPRE MOTIVANT
CARLES CABRERA
- 46-48 EL TEATRE A L'ESCOLA. UN MÓN PER DESCUBRIR
ASSUMPTA ILLA
- 49-50 ENTREVISTA A BIEL JORDÀ RAMIS
TOMEU ESTELRICH
- 51-54 EL DCVB FA 60 ANYS
MARTÍ JANER
- 55-57 "LA NOSTRA AULA POT SER UN ESPAI MÀGIC"
FRANCESC XAVIER ALOMAR
- 58-59 L'STEI INTERSINDICAL PARTICIPA A VALÈNCIA A LA
CONCENTRACIÓ PER LA RECIPROCIAT PLENA
STEI INTERSINDICAL
- 60-61 L'STEI INTERSINDICAL HA PARTICIPAT EN EL XXI
CONGRÉS DE LA CONFEDERACIÓ DE EDUCADORES
AMERICANOS (CEA) A PANAMÁ
MONTERRAT NADAL
- 62-64 UNA OBRA DE REFERÈNCIA EN PARLAR DE NEULES
MONTERRAT NADAL
- 65-66 ENTREVISTA A TOMÀS MARTÍNEZ
MONTERRAT NADAL

Editorial

El Consell de direcció i Redacció de la *Pissarra* va decidir dedicar aquest número a la relació entre el teatre i l'escola; o a l'inrevés, a la relació entre escola i teatre. Al llarg del seu contingut hom podrà llegir i veure els beneficis que la pràctica teatral aporta al nostre alumnat: exercici de la memòria, pèrdua de la por a parlar en públic, estratègies per fer front al sentit del ridícul, feina en equip, millora de la dicció i de la cura de la veu, expressió de les emocions, coneixement de la literatura dramàtica, ampliació del vocabulari...

En un món marcat cada vegada més per les xarxes socials i l'entorn digital, amb totes les seves aparences i virtualitats, el teatre ens situa en un espai en què l'aquí i l'ara és imprescindible, sense trampa ni cartó, com diria aquell "en rigorós directe", amb les úniques eines de la nostra veu i el propi cos per a la posada en escena. En aquesta revista hi trobareu centres educatius i docents que ens conten la seva experiència, la tasca que fan algunes institucions públiques i persones particulars, la història d'alguna mostra de teatre que ha esdevingut una autèntica escola d'aprendre a gaudir d'aquest espectacle, el recorregut històric d'alguns grups de teatre, la docència de l'art dramàtic o l'esforç per acostar el teatre del món clàssic a l'alumnat del segle XXI, entre d'altres articles.

Des de la seva aparició a la Grècia clàssica fa un grapat de segles, el teatre ha estat un retrat de la vida, de la relació entre les persones, de l'anàlisi de la condició humana i de plantejament de les grans qüestions que assetgen l'home i la dona en cada moment de la història. També hi ha un lloc per a la comicitat, la recerca de l'absurd, el plantejament de situacions enrevessades que qualcú ha de resoldre. En una paraula, una representació en petita escala de les vides dels personatges del drama, damunt un escenari, mentre es dona la màgia en què "jugam a ser una altra persona".

Tant de bo els centres educatius continuïn oferint la possibilitat de fer teatre al seu alumnat, una pràctica que sembla que darrerament va a la baixa, sobretot si ha de competir amb altres optatives en què la tecnologia i la digitalització cada vegada guanyen més terreny. Perquè això de fer teatre forma part d'una educació integral, més humanista, que dona importància al llenguatge i a la necessitat que tots i totes tenim d'expressar-nos i de comunicar les nostres emocions.

La voluntat d'aquesta *Pissarra* és contribuir, des de la seva modèstia, a fer possible la pervivència del teatre dins les aules de les escoles de les Illes Balears durant molts anys més i a posar en valor la seva pràctica actual. Així, doncs, gaudim i gaudiu de l'espectacle.

L'STEI INTERSINDICAL TORNA A GUANYAR LES ELECCIONS A L'ENSENYAMENT PÚBLIC

Per desena vegada l'STEI Intersindical ha estat la primera força en el sector d'ensenyament públic de les Illes Balears, amb majoria de delegats i delegades a les Juntes de Personal Docent no Universitari de Menorca, Mallorca i Eivissa i Formentera. D'aquesta manera, revalida un cop més la seva condició de primera força entre el professorat.

El sindicat lamenta la baixa participació que s'ha produït en la jornada electoral, que ha passat del 56% de fa quatre anys al 43% d'enguany. Un dels motius d'aquesta davallada es pot atribuir al fet que els docents no disposaven d'una llicència en el seu horari laboral per exercir el seu dret a vot. La proposta de meses que l'STEI va lliurar a la Conselleria d'Educació i Formació Professional es va fer abans que l'Administració canviàs les regles del joc i decidís no donar aquesta llicència.

Malgrat la victòria a les urnes, amb deu punts de diferència respecte de la segona força, l'STEI ha perdut nou delegats en el conjunt de les tres Juntes de Personal, un fet que suposarà una anàlisi interna dels resultats i un replantejament, si cal, de l'estratègia per a recuperar la confiança d'aquells que no l'han votat. El descens de la participació és també motiu de preocupació i de reflexió, ja que afebleix la força de la part social davant l'Administració.

L'STEI Intersindical agraeix el suport rebut en aquestes eleccions a tot el professorat que ha elegit la seva opció i es referma en el compromís de continuar essent la veu dels docents a la Mesa Sectorial d'Educació, al Consell Escolar de les Illes Balears i a tots aquells àmbits en què es decideix el futur de l'educació de les Illes Balears.

L'aposta pel català, per la igualtat entre dones i homes, per una educació pública, inclusiva i de qualitat i per la dignificació de la tasca docent tenen avui més sentit que mai. #seguimfentxarxa Amb tu.

Per què fer teatre a l'escola?

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

En aquesta breu introducció volem incidir en alguns dels aspectes pels quals és interessant fer teatre a l'escola.

El teatre afavoridor de la llengua oral

Un dels problemes que ens hem trobat sempre pel que fa a l'ús de la llengua és el decebedor resultat obtingut que constatam quan sortim fora de l'àmbit de l'aula – de vegades fins i tot dins-, al pati o al carrer; sembla que tota la feina feta amb els alumnes desaparegui com per art d'encanteri. Per intentar solucionar aquest problema hem de cercar tots els mètodes possibles que proporcionin una interacció constant entre els alumnes amb la llengua. Una possibilitat que porta a uns resultats molt positius és introduir de manera regular l'activitat teatral dintre de l'aula. El teatre, amb totes les seves variants (joc dramàtic, improvisació, teatre llegit...) esdevé una eina per a la formació integral de l'alumne i, per tant, també de l'aprenentatge i adquisició de la llengua.

Si tenim en compte el procés evolutiu de l'infant veim que la imitació –base de les activitats teatrals- apareix ben aviat. L'infant observa com actua l'adult: primer imita amb el model present però cap als dos anys ja és capaç d'imitar sense tenir la referència al davant cosa que fa que s'encaimini cap al joc simbòlic. Amb el joc simbòlic l'infant fa una passa més: no imita sinó que modifica i transforma la realitat, segons les seves necessitats i els seus desigs. El nen assaja la integració a la societat adulta, comença a dominar les regles de la llengua, imita el parlar dels adults, les estructures de la llengua, comença a adonar-se dels nivells de llenguatge (va a comprar amb els pares i sent com el botiguer els tracta de vostè, com s'usen els verbs, quines expressions de cortesia es fan servir...)

Cal que a l'escola aprofitem aquesta necessitat de representar el món i introduïm les activitats de teatre a l'aula

El teatre, amb totes les seves variants, esdevé una eina per a la formació integral de l'alumne

que tinguin, entre altres objectius, el domini del llenguatge com a mitjà de coneixement i de comunicació alhora.

PER QUÈ AJUDA EL TEATRE A L'ÚS DE LA LLENGUA?

Perquè és una activitat lúdica

I com a activitat lúdica se la prenen els alumnes. Saben que el teatre és un joc, on s'han d'acceptar unes regles, certament, però que els dóna un ampli marge de maniobra. Hi ha moltes maneres de representar un personatge i l'alumne cerca la manera que a ell li va millor, amb la que s'hi troba més a gust i ho fa mitjançant gestos però també jugant amb la veu. L'actor s'expressa i es diverteix al mateix temps.

Saben que el teatre és un joc, on s'han d'acceptar unes regles

d'estar molt atent a què li diuen. Una actitud que haurien de conservar en qualsevol conversa espontània.

Perquè reforça la memòria

Quan es tracta de treballar un text teatral, no hem d'oblidar la importància que hi té la memorització.

L'alumne memoritza un seguit de frases, de vegades moltes, que després haurà de reproduir. Un conjunt de frases ben estructurades, amb un vocabulari correcte i divers, amb expressions i frases fetes que actualment van quedant oblidades i que l'alumne aprèn, recorda i reproduceix moltes vegades de manera espontània. Si aquestes expressions les aprenen d'un text teatral l'efecte és similar: als alumnes els agraden aquestes frases fetes, aquestes expressions curioses, aquests mots divertits que no han dit ni han sentit mai abans i que, a força de repetir-les, se'ls queden gravades a la memòria. A més, només de pensar amb com s'exercita la memòria aprenent un paper més

Perquè ajuda a aprendre a escoltar

Una qüestió que no ens pot passar desapercebuda i que està estretament lligada amb l'expressió oral és la capacitat d'escoltar. Sovint als nostres escolars els costa escoltar, es distreuen fàcilment, els explicam coses que a ells no els interessin... Quan els alumnes fan teatre han de tenir i tenen molt present que han d'estar atents al diàleg. Normalment en una obra per a ser representada per nins de primària, els textos són molt àgils i els personatges van intervenint amb fluïdesa. És aquesta una de les qüestions per les quals els nins i les ninies han d'estar molt atents al peu que se'ls dona per intervenir i ho faran amb el ritme i l'expressió adequada. També a l'hora d'interpretar una improvisació el fet d'escoltar és imprescindible.

Si es vol continuar un diàleg improvisat no pot ser que l'alumnat només estigui pendent del que diu sinó que ha

Als alumnes els agraden aquestes frases fetes, aquestes expressions curioses, aquests mots divertits que no han dit





o menys llarg, el fer teatre ja es podria considerar com a molt positiu.

Perquè ajuda a perdre la vergonya

El nin i la nina trenquen alguns prejudicis que costarien d'eliminar amb altres mètodes. Tot i que des de bon començament els és difícil trencar el gel, de mica en mica ho van fent, fins a aconseguir, en la majoria de casos, canvis força espectaculars en la conducta de cadascun d'ells.

Per a alguns infants parlar en públic, encara que el públic siguin els seus mateixos companys, i a més fer-ho amb veu alta i clara és una quimera. El sol fet de ficar-se a la pell del personatge fa que es formi com un escut protector del sentit del ridícul i per extensió de la vergonya: qui parla, qui diu aquestes coses, qui actua d'aquesta altra manera, qui s'abraça aquest noi no sóc jo sinó el personatge al qual represent. Els mestres que vulguem fer teatre amb infants amb greus dificultats a l'hora d'expressar-se en públic hem d'arribar a això: que l'alumne s'adoni que quan el públic riu, calla, crida o xiula no ho fa dirigint-se a l'actor sinó al personatge que interpreta.

Amb aquells condicionants eliminats o minvats és clar que l'alumne també s'atrevirà a expressar-se sense tants temors amb una llengua que potser encara no domina plenament.

El nin i la nina
trenquen alguns
prejudicis que
costarien d'eliminar
amb altres mètodes

Perquè enriqueix el vocabulari de l'alumnat

Tal com s'ha explicat a l'apartat dedicat a la memòria quan llegim textos teatrals adequats a alumnes de primària, ens n'adonem que es tracta de textos força ben escrits, amb un vocabulari ric, però viu, variat i sovint amb expressions divertides. No cal dir que això fa que els alumnes, al cap d'un temps de contacte amb aquest model de llengua, s'hi hagin familiaritzat bastant: en coneixen l'estructura i el significat, el context on l'han d'usar i l'incorporen a la seva parla. ■

A Menorca, fem teatre!

Noelia Mas, Carme Morales Seguí, Sonia Tur Martí, Marta Cantamisa Mercadal, Carles Majancones Almerich

Convençuts de l'extraordinària capacitat del teatre per formar la personalitat creativa de l'alumnat, un grup de docents duen a terme propostes educatives que reconeixen i aprofiten el potencial d'aquesta rama de les arts escèniques a la nostra illa.

A pesar de no constituir una prioritat en els objectius oficials dels currículums, i les retallades cada vegada més alarmants en formació humanística i artística de cada nova llei educativa, a Menorca la pràctica dramàtica és cada vegada menys puntual i, gràcies a l'esforç d'equips educatius valents, es va incloent cada dia més i, amb major qualitat, a la realitat de les aules.

Contribuir a divulgar aquest tipus d'experiències i mostrar com a Menorca el teatre estalona cadascuna de les diferents etapes educatives

Aquest article vol contribuir a divulgar aquest tipus d'experiències i mostrar com a Menorca el teatre estalona cadascuna de les diferents etapes educatives de les nostres escoles i instituts. La mostra que exposem comença amb el repte de Teatre d'Escola en els col·legis d'infantil i primària de Maó, continua amb les experiències a l'educació obligatòria dels centres de secundària Pasqual Calbó i Cap de Llevant, i acaba amb el batxillerat artístic de l'IES Josep Maria Quadrado de Ciutadella.

I si fem com els nostres protagonistes, amb il·lusió, intensitat, connectant amb la nostra confiança i coratge, deixem enrere les pors donant el millor de nosaltres mateixos, i sortim ja a escena?

S'obre el teló!

TEATRE D'ESCOLA ARRELA ALS CEIP

Noelia Mas, creadora de Teatre d'Escola

Quan l'any 2015 l'Associació de Famílies d'Alumnes del CEIP Sa Graduada planteja la necessitat de tenir una especialista de teatre que acompanyi els fillets i les filletes en la creació d'un espectacle, s'inicia un procés de recerca pedagògica entre mestres, artistes, educadores socials i famílies que donen lloc a Teatre d'Escola, un projecte subvencionat per l'Ajuntament de Maó que té com a finalitat integrar l'Art Dramàtic dins del currículum escolar.

Els principals objectius són crear un marc de convivència agradable entre els companys i companyes i entre aquests i el professorat. També es proposa adquirir eines per gestionar les emocions individuals i fomentar la cooperació i la tolerància entre els participants, millorar la capacitat ex-

Els principals objectius són crear un marc de convivència agradable entre els companys i companyes i entre aquests i el professorat

consumeixin espectacles sinó democratitzar l'accés a les activitats artístiques i cooperar amb la construcció d'una societat més humana i justa.

I si fos veritat que el teatre pot contribuir a educar persones responsables i compromeses amb la societat? I si aquesta petita iniciativa en aquesta petita ciutat pogués generar un gran canvi?

Representar personatges entrena la capacitat d'entendre les pròpies emocions com a base per comprendre les dels altres. La vivència de situacions complexes afecta els més petits, que corren el risc de caure en la indiferència i la manca d'empatia. La nostra experiència ens diu que els infants que juguen amb videojocs violents o que tenen normalitzada la crueltat televisiva, reaccionen solidàriament en veure una petita empenta a l'escenari perquè el teatre actua d'amplificador i torna inadmissible el maltractament. Per això fem teatre fòrum, improvisacions quotidianes i creacions col·lectives.

A més, hem comprovat el desafiament que suposa al més xerraire de la classe projectar la veu, la por que pateix el més mogut quan surt tot sol al mig del cercle o la sorpresa

pressiva a través del llenguatge verbal i no verbal i promoure espais per a la reflexió.

La intenció és plantejar els problemes que té un centre educatiu per ajudar a solucionar-los a través dels fonaments propis de la pedagogia teatral. D'aquesta manera, la improvisació, el joc dramàtic i l'expressió corporal i oral es complementen amb els continguts de socials, català, educació física, matemàtiques, anglès i música.

És un ensenyament que es posiciona a favor de l'educació lenta, és a dir, no aprendre més del que ja fan les escoles, sinó aprendre millor i facilitar llocs segurs perquè els grups s'expressin lliurement. No busquem només assolir els objectius curriculars ni crear nous espectadors que

Volem donar veu a la infància. Aprendre a narrar històries i explicar contes





que es porta el grup quan la persona més tímida es transforma en un animal feréstec. Per això totes les participacions són voluntàries. Qui decideix no actuar, fa de públic, practicant el silenci, el respecte i l'observació.

Volem donar veu a la infància. Aprendre a narrar històries i explicar contes perquè els qui no compten, comptin. Defensem el riure com a Patrimoni de la Humanitat i, per això, donem les claus per transformar la tragèdia en comèdia i, si va bé, riure! Riure i xalar molt.

Com a docent vaig aprendre moltes coses i l'estrena a final de curs va ser una experiència inoblidable

Teatre d'Escola posa de manifest que no hi ha problemes d'aprenentatge sinó en l'aprenentatge, perquè les dificultats sorgeixen en el procés i no en els infants.

És una metodologia que només adquireix sentit quan està d'acord amb les tutores o tutors del grup, que proposen la línia de treball i acompanyen l'alumnat. Són els qui construeixen un ambient agradable i estimulant, els que confien en les seves capacitats i els que fan que tinguin èxit. El secret de la bona acollida del projecte rau en el grau d'implicació del professorat que, majoritàriament, s'ha abocat a l'activitat. Les seves objeccions, de fet, han estat una de les dificultats que hem après a resoldre, intentant ser un suport per a les seves feines i no una tasca afegida.

En aquests set cursos hem treballat a les escoles de Sa Graduada, Maria Lluïsa Serra, Mateu Fontirroig, Antoni Joan Alemany, Mare de Déu del Carme, La Salle i Tramuntana. Ara comencen Mare de Déu de Gràcia i Sant Josep. Confiam haver arribat a totes les escoles de Maó en un parell d'anys i poder continuar dient que podem atendre les necessitats de cinc-cents alumnes de manera simultània.

Després de sobreviure a una pandèmia i malgrat els recurrents problemes de sostenibilitat empresarial, hem après que l'aportació més gran de l'escola és la mateixa base del teatre, la socialització i que busquem en l'expressió artística el mateix que en els nostres pensaments, la veritat. Torna a llegir això.

Tant de bo aquella petita decisió del 2015 es converteixi en el futur en una gran repercussió. Pel professorat, per l'a-

Sempre hem tingut la voluntat d'apropar els clàssics als joves, a partir d'adaptacions ja fetes o de creació pròpia

lumnat, per a les famílies de Maó. Ara, més que mai, la pedagogia teatral ha de ser a les aules.

Fem teatre, fem escola, fem el món.

FEM TEATRE A L'INSTITUT

Carme Morales Seguí i Sonia Tur Martí, professores de Llengua catalana i literatura i d'Arts escèniques i dansa

Segons es pot extreure de les paraules de la professora Carme Morales de l'IES Pasqual Calbó, tots els inicis susciten incertesa però, a la vegada, generen il·lusió.

"A l'IES Cap de Llevant s'ofertava l'optativa de Teatre a quart d'ESO des de feia uns anys. El curs 2007-2008 em va tocar impartir-la sense tenir-ne cap experiència prèvia. Tu surts amb una formació universitària en filologia que sovint no té gaire a veure amb la realitat que et trobaràs a les aules i aquell curs havia de ser un repte per aquest motiu.

Les emocions viscudes i experimentades durant tot el procés, possibiliten un camí d'autoconeixement i de reforç positiu

Vaig veure la necessitat de prendre algunes decisions: calia formar-se i per això vaig apuntar-me a classes de teatre a l'Orfeó maonès i també era necessari donar una sortida a la feina dels alumnes que li donés autenticitat a la matèria, calia estrenar alguna cosa a final de curs.

Ens vam inscriure al programa Caixaescena i això ens va permetre estar en contacte amb altres centres i conèixer la feina que s'estava fent. Era una manera de reforçar totes aquelles inseguretats que anaven sorgint per la manca d'experiència.

Com a docent vaig aprendre moltes coses i l'estrena a final de curs de la nostra versió de Romeu i Julieta va ser una experiència inoblidable i molt potent a nivell professional. Va ser la descoberta d'un nou camí ple de possibilitats dins de la tasca docent".

El teatre escolar ens ha permès fer efectiva la inclusivitat de tot l'alumnat

Encara que els currículums de secundària no ho posen fàcil i no és senzill encaixar dins l'organització d'àrees i d'optatives una matèria com és el taller de teatre, a l'IES Cap de Llevant sempre es va tenir clar que s'havia obert un camí que valia la pena conservar i fomentar. Així des del projecte de centre es va propiciar que les hores de lliure configuració fossin destinades a tallers que motivessin els diferents interessos i capacitats de l'alumnat i que, a la vegada, fomentessin la creativitat, el treball en equip, l'autoestima, la responsabilitat, l'atenció, l'esperit cívic, la relació amb l'entorn, l'esperit de pertinença al centre, etc.

Del 2009 al 2015, els tallers de teatre, impartits per Carme Morales i Sonia Tur, van ser una àrea repartida entre 1r, 2n i 3r d'ESO, de dues hores setmanals. Va ser així com es van iniciar les col·laboracions entre nivells, per tal de tirar endavant els diferents espectacles.

El curs 2015-16 amb la nova llei educativa (LOMCE) aquestes hores de lliure disposició es van suprimir i ens vam trobar sense poder fer teatre.



Tot i això, el curs següent, amb la creació de l'optativa de 4t d'ESO, Arts escèniques i dansa, vam poder reprendre l'activitat teatral i tornar a produir un muntatge a final de curs. A la fi, l'administració reconeixia la vàlua d'un tipus de coneixements i de competències totalment equiparables a la resta d'àrees més "clàssiques". Tot i açò, a dia d'avui, pocs centres educatius ofereixen l'optativa, ja que sovint costa molt trobar un perfil de professorat que tengui formació i il·lusió per tirar-la endavant.

No hi ha educació artística sense pràctica artística

Des de l'optativa de taller de teatre primer i des d'Arts escèniques més tard, sempre hem tingut clar que l'objectiu era connectar amb el públic adolescent i jove dels nostres instituts; tant pel que fa al grup d'actors i actrius que protagonitzen tot el muntatge, com pel que fa al públic que ha d'omplir la sala.

Així mateix, sempre hem tingut la voluntat d'apropar els clàssics als joves, a partir d'adaptacions ja fetes o de creació pròpia i per açò hem representat obres clàssiques universals de diferents èpoques, des de l'antiga Grècia al teatre de W. Shakespeare, passant per alguns dels grans noms del teatre català: Rusiñol i Àngel Guimerà. També hem alternat aquest tipus de teatre amb la representació de textos més contemporanis, de Pere Calders, de T de Teatre, de Sergi Belbel, de Pasqual Alapont, etc.

A més a més, sempre hem tingut clar que s'havien d'estrenar els muntatges a un teatre "real"; en el nostre cas, un teatre de proximitat i lligat a la història de la nostra ciutat i al teatre amateur, com és el teatre Orfeó maonès. Açò ha fomentat l'apropament dels joves a assistir a una representació teatral, des de dalt l'escenari i des del pati de butaques; com a actors i actrius i altres o i altres oficis relacionats amb el món escènic, i com a públic que valora i respecta el fet teatral.

Per altra banda, tirar endavant un muntatge teatral, passant per totes les etapes que comporta, podem dir que su-

El teatre és una eina importantíssima per tal de preparar l'alumnat a viure i treballar

posa una situació d'aprenentatge que permet abordar quasi bé totes les competències clau. És una oportunitat única per experimentar un aprenentatge vivencial i una experiència emocional molt intensa.

Poques experiències escolars deixen una empremta tan viva com la de participar a un repte com aquest.

Les emocions viscudes i experimentades durant tot el procés, des del càsting de personatges, fins a l'estrena de l'obra, passant per l'època de muntatge de les escenes i la construcció dels personatges, fins arribar a l'assaig general, possibiliten un camí d'autoconeixement i de reforç positiu de l'autoestima que no s'aconsegueix fàcilment amb els adolescents. També com a docents, el record inesborrable de totes les representacions fetes i de les diferents generacions de joves actors i actrius que han passat per les aules del taller, suposa una motivació professional amb un gran valor afegit.

D'aquesta manera, pocs projectes evidencien tant la importància de la feina en equip. La implicació de tot l'alumnat és fonamental; del regidor al tècnic de so; i dels actors figurants als protagonistes de l'obra i als músics que hi han sonat en directe. Tothom ha d'esforçar-se al màxim i donar el millor de cadascú per poder arribar a l'estrena. És un exercici de responsabilitat i de compromís que desenvolupa el talent personal, la creativitat, la iniciativa, el lideratge compartit, l'aprenentatge entre iguals, el compromís, la superació de reptes, etc. L'objectiu no és tant el producte resultant, l'excel·lència de la representació final, com el camí i el procés per arribar-hi.

El teatre escolar ens ha permès fer efectiva la inclusivitat de tot l'alumnat, ja que és una activitat que evidencia que totes les persones són una peça imprescindible a l'hora de formar aquest collage creatiu que deriva en una representació teatral.

Relació d'obres representades al teatre Orfeó Maonès, per l'alumnat de l'IES Cap de Llevant i l'IES Pasqual Calbó, de Maó:

- 2008 i 2018 Romeu i Julieta, adaptació lliure de l'obra de W. Shakespeare.
- 2009 L'alegria que passa, adaptació lliure de l'obra de Santiago Rusiñol.
- 2010 Uf, quin viatge!, creació pròpia.
- 2011 i 2019 L'Assemblea de les dones, adaptació lliure de l'obra d'Aristòfanes.
- 2013 Criatures, adaptació de l'obra de T de Teatre.
- 2014 Antaviana, adaptació lliure de l'obra de Pere Calders.
- 2015 L'alegria que passa, adaptació lliure de l'obra de Santiago Rusiñol.
- 2017 La filla del mar, adaptació lliure de l'obra d'Àngel Guimerà.
- 2021 Espècies en perill d'extinció, adaptació lliure de l'obra de Núria Lluñell.
- 2021 Ferides, adaptació de l'obra de Pasqual Alapont.
- 2022 Demà podries morir, adaptació lliure de l'obra de Pasqual Alapont.
- 2022 Sóc lletja, adaptació lliure de l'obra de Sergi Belbel.

TEATRE I EDUCACIÓ, EL PODER DE LA IMAGINACIÓ A LES AULES

Marta Cantamisa Mercadal, professora d'educació secundària

L'educació, sens dubte, busca el desenvolupament integral i equilibrat de les persones. Lamentablement, sovint el nostre sistema educatiu prioritza transmetre ensenyaments focalitzats en aspectes purament acadèmics o intel·lectuals, tenint el teatre un paper purament anecdòtic en el pla d'estudis. Les arts no haurien d'estar en les escoles i instituts només com a assignatures fàcils i divertides, ni com a activitats complementàries. No hi ha educació artística sense pràctica artística.

Com a docent, vaig tenir l'oportunitat fa uns quinze anys d'introduir el teatre com a part del currículum de la matèria d'anglès dins el programa British Council. Aquest programa, que beu d'un currículum anglosaxó amb una llarga tradició teatral a les aules, em va permetre unir la meua vocació docent amb la meua passió per les arts escèniques. L'experiència ha estat un viatge meravellós amb diferents promocions d'alumnat als quals recordo segons la producció en la qual vam treballar aquell any. Des de les primeres sessions de "drama" on posarem en pràctica exercicis de veu i moviment just arribant a crear algunes petites esce-



nes, el propi talent de l'alumnat em va portar a apostar per produccions cada any més ambicioses i que hem acabat compartint amb companys, professorat i famílies damunt l'escenari de l'Orfeó Maonès, el marc de les nostres representacions, i gràcies al qual les hem pogut posar la feina feta davant d'un públic.

A les meves aules he vist desenvolupar-se talents que el propi alumnat desconeixia i que potser no haurien descobert mai. He vist l'alumnat assolir el tipus de creixement personal que ajuda a aprendre a ser i a fer, a cultivar l'autoestima, la confiança en un mateix i en els altres, la col·laboració i la relació amb el seu entorn.

A través dels personatges en qui es converteixen, l'alumnat coneix diferents realitats, diferents cultures i maneres de fer que desenvolupen la tolerància, l'empatia i el pensament crític davant la realitat que els ha tocat viure. La interpretació els permet ser un altre, viure vides que mai no viuran i aproximar-se a goigs quasi prohibits o a dolors insuportables mitjançant la simulació. Els ajuda a conèixer el seu cos, a tenir consciència de totes les seves possibilitats per posar-les a disposició de la forma externa que el personatge mostrarà i de les seves accions.

La interpretació millora enormement la capacitat comunicativa de qui la practica. L'alumnat de teatre aprèn la importància de la respiració, que és la base de l'elocució i, en definitiva, de l'expressió oral. L'entrenament de la respiració diafragmàtica no només és fonamental per a la interpretació de personatges, ho és per a la salut física i mental. També es treballen l'elocució, la pronúncia i el poder de la paraula, eines summament útils dins i fora de les aules.

En el cas del teatre musical, a tot el que s'ha esmentat abans s'uneixen altres formes d'expressió com la dansa, la

música i el cant, sovint amb el repte de realitzar-les totes alhora damunt l'escenari, tasca gens fàcil. I si és en llengua anglesa, com treballa amb el meu alumnat, hi afegim l'adquisició de vocabulari, el domini de la pronúncia i l'entonació nadiues així com l'ús de la llengua estrangera en contextos reals, ja que l'imaginari es converteix en realitat damunt l'escenari.

Bé sigui a través d'un Shakespeare com ara Somni d'una nit d'estiu, una adaptació de El senyor de les mosques, o d'un musical recent com Matilda o Billy Elliot, a través de les diferents produccions hem buscat la relació amb aquells temes d'actualitat o d'interès per al desenvolupament i formació de l'alumnat com a persones, com a ciutadanes i ciutadans. Cap estudiant pot sortir d'una aventura teatral com és la creació d'un espectacle sense que els seus horitzons emocionals, intel·lectuals, físics i mentals es vegin eixamplats.

I tanmateix, per a qui continuï pensant que l'educació hauria de centrar-se en aspectes purament acadèmics o intel·lectuals, està comprovat que la pràctica teatral a l'escola a més a més afavoreix també el rendiment acadèmic de l'alumnat, ja que millora la seva comprensió lectora i expressió escrita, la seva capacitat de memorització, i la seva motivació per als estudis.

El teatre és una eina importantíssima per tal de preparar l'alumnat a viure i treballar en un món cada vegada més complex i mancat d'imaginació. L'educació a través del teatre pot cultivar la capacitat creadora i la capacitat estètica de l'alumnat, donant-los l'oportunitat de participar en la vida cultural de la seva societat. L'art és de totes i tots, i per a totes i tots, i disposa d'unes dimensions no solament formatives, sinó també creatives que reclamen d'ésser valorades i difoses.

EL TEATRE AL QUADRADO

Carles Majancoses Almerich

El teló està a punt d'obrir-se, a la manera grega, del centre cap a les bandes, i els actors són darrere, damunt l'escenari. Però un personatge té un greu problema: és dins d'un armari i s'ha perdut la clau. "La clau, no trob la clau!": diu na Júlia. "Què fem?". "Manteniu la música i no obriu el teló, tothom a cercar la clau!". Al cap d'un minut apareix la clau. El personatge era dins l'armari però l'actor no, perquè parlava a través d'un micròfon amb veu d'ultratomba, com si fos dins l'armari però amagat darrere de la cameta, la cortina en segona línia que tapa a penes uns metres d'escenari. En efecte, el personatge i l'actor no són la mateixa persona. I aquesta és la feina del teatre, fer veure que sí, que ho són.

Aquesta petita anècdota explica el teatre per dins: a pesar de tenir una obra molt treballada durant mesos, qualsevol imprevist pot posar en perill la representació. Però forma part també de l'aprenentatge tenir assumit que pot passar qualsevol incident i continuar endavant amb l'espectacle.

L'alumnat de l'IES Josep Maria Quadrado de Ciutadella pot triar fer teatre a 4t d'ESO i és matèria de modalitat del Batxillerat Artístic, de fet és l'únic institut de Menorca que ofereix aquesta possibilitat i és per aquesta raó que rebem alumnes de tota l'illa. Alguns s'aixequen a les sis del matí per venir des de l'altra punta de l'illa en bus. Per una altra banda, molts d'ells ja tenen prou de bagatge en arts escèniques: han fet teatre a l'institut, són alumnes d'algun centre dramàtic, fan música, circ... fins i tot hem tingut algun il·lusionista autodidacte.

Amb aquest material humà, és fàcil muntar una representació de nivell. Per posar un exemple: en una representació dels alumnes de 4t del curs 2020-21 vam comptar amb música, dansa i teatre integrats en una mateixa obra, l'original de la qual no ho contenia (Safareig, de Carles Durà). La idea és aprofitar el talent dels alumnes i treballar a partir dels seus interessos. Es pot demanar als alumnes que dramatitzen un acudit, una llegenda urbana, una història de por... o presentar-se a classe amb una versió de Lisístrata, però al final ells potser han decidit fer un musical. Doncs el fan. El curs 2021-22 han representat Grease. Els alumnes, els actors, són els que donen la cara davant del públic. Han de poder participar en les decisions.

El professor té com a tasca important, doncs, oferir possibilitats de representació, és un poc el director de la companyia, o més encara: el productor; i els alumnes són la resta de membres: tècnics de llum i so, directors d'escena, escenògrafs, encarregats de vestuari, directors musicals. I actors, és clar. Els darrers cursos hem treballat, entre altres, textos de Carles Durà (Safareig), Vicente Cañón (Històries curtes en espais tancats), Ignasi Garcia Barba (Tinc feina), Anna Rodríguez Costa (Sandra Miller) i Sergi Belbel (Homes). Es va donar el cas que els actors eren una parella que dramatitzava una infidelitat (Per què? de Josep Pere Peyró). I després es va descobrir que eren parella en la



vida real. Coses del món de la faràndula, que també afecta els alumnes.

Un problema, potser el principal, del teatre amb alumnes de secundària pot ser la manca d'implicació. Faltes d'assistència, no aprendre's els papers per al dia de l'assaig, caure malalts en el moment més inoportú. No oblidem que al cap i la fi són alumnes. Convé recordar-ho sempre.

Per sort els alumnes que han optat per aquesta assignatura saben a què s'enfronten. I ho han decidit lliurement, per això si al cap d'unes sessions veuen que no els fa el pes, s'ho deixen. Haurien de saber que al cap d'uns mesos es trobaran davant d'un públic, que hauran de representar un personatge, deixar-se abduir. I la veritat és que ho fan molt bé. Al principi passaran pena de si venen aquests a veure'ns o aquells, i fins i tot voldran vetar l'entrada al teatre a segons qui. No us preocupeu, al final tot això s'oblida, simplement n'hi ha prou amb posar un dia i una hora per a la representació.

Però també és cert, i amb aquesta idea acabem, que no importa tenir cap coneixement previ, que tothom pot fer teatre i hi està convidat si només compleix aquestes condicions: voler participar-hi i gaudir de l'experiència. Ah, i no tindre por! ■

Els projectes educatius del Teatre Principal de Palma

Josep R. Cerdà

Qualsevol entitat cultural té, en aquests moments, una preocupació bàsica: com fer arribar la seva activitat als ciutadans més joves. El Teatre Principal de Palma, com a institució pública, té com a un dels objectius més importants facilitar la participació directa i la formació dels espectadors presents i futurs. D'aquí neix el PRINCIPAL EDUCATIU, una iniciativa que vol oferir un ventall de possibilitats al voltant dels espectacles que configuren la programació i apropar-los a cada un dels espectadors, enriquint-ne l'experiència teatral.

D'una banda, posam a disposició del professorat una selecció d'espectacles amb especial interès educatiu perquè els centres escolars puguin apropar el teatre als seus alumnes amb la possibilitat d'assistir a les funcions generals d'hora-baixa amb preus especials. Algunes d'aquestes obres compten amb una xerrada posterior a la funció a la qual anomenat Principal Plus!, liderada pels mateixos protagonistes (director i intèrprets), que atorga al públic la possibilitat de conèixer més profundament i de la mà dels mateixos autors el procés de creació i l'escenografia de

Posam a disposició
del professorat una
selecció d'espectacles
amb especial interès
educatiu



l'espectacle. De la nova programació en destacam Cigarreras, Laberint Striptease o Solitud a Stromboli el mes d'octubre; Buffalo Bill a Barcelona, De què parlem mentre no parlem de tota aquesta merda, Téntol o La Claror per novembre; el mes de desembre Animals a la carretera, Zona

inundable o Desconcerto i durant el mes de gener Paüra, El mar: visió d'uns nens que no l'han vist mai, Man Ray.

A més, a l'àrea Principal Educatiu, a la nostra web, el professorat pot trobar diferents dossiers i guies didàctiques per poder estudiar l'obra abans i després. Així mateix, referent al concepte de teatre, hi ha una unitat pedagògica amb activitats i documentació sobre l'arquitectura, les arts escèniques i els diferents espectacles per poder treballar a l'aula.

D'altra banda, es poden aprofitar també les visites guiades en horari escolar per donar a conèixer la història i el funcionament de les instal·lacions d'un dels espais culturals més destacats de la ciutat. Des de la visita general (història i estructura de l'edifici) a l'artística i tècnica (funcionament i posada en escena), aquestes estan adreçades i es poden adaptar a les necessitats educatives: escolars entre primària i batxillerat, de formació professional tècnica, estudiants de les branques de teatre i espectacles...

Tant professors com alumnes també poden comptar amb altres recursos per treballar a l'aula com el *podcast* del Teatre Principal Sala 3 on la musicòloga Júlia Mèrida i el periodista Joan Cabot s'encarreguen d'endinsar els oients curiosos en els mons més fascinants del teatre i l'òpera i que es pot trobar a Spotify, les visites virtuals al teatre i el

Tutories Teatral.
L'objectiu d'aquest projecte és difondre la dramaturgia contemporània entre estudiants de primària i secundària

“Principal a la Carta”, una plataforma digital que posa a la disposició del públic els espectacles perquè es pugui gaudir d’ells en qualsevol moment i des de qualsevol lloc.

TUTORIES TEATRALS

Un dels projectes amb els quals treballam més directament amb les escoles és el de les Tutories Teatrals, una iniciativa que compta amb el suport de la Conselleria d’Educació i Formació Professional. L’objectiu d’aquest projecte és difondre la dramaturgia contemporània entre estudiants de primària i secundària a través de textos d’autors i autores de les Balears, concebuts específicament per treballar amb púbers i adolescents, i que en aquesta ocasió seran La promesa d’olumrombi, de Víctor Uwagba, La jerarquia de l’amor, d’Ann Perelló i Les marginades de Marina Collado. El col·lectiu docent comptarà en tot moment amb el suport i la formació especialitzada per a la producció d’aquestes obres en el centre educatiu, mitjançant sessions tutoritzades a càrrec, a part de pels mateixos creadors, per Sergi Baos, i els següents que durà a terme Àlicia Garau, ambdós reputats dramaturgs de les Illes. Finalment, el programa culminarà amb el Festival Tutories Teatrals en què els centres seleccionats posaran en escena les obres escrites per a ells. La nova temporada de tutories teatrals 2002-2023 comptarà amb la participació de 14 centres escolars, deu, de secundària, i cinc, de primària, ampliant així el projecte als més petits.

- IES Baltasar Porcel (Andratx)
- IES Joan Maria Thomàs (Palma)
- IES Josep Maria Llompart (Palma)
- IES Josep M. Quadrado (Ciutadella de Menorca)
- IES Madina Mayurqa (Palma)
- IES Mossèn Alcover (Manacor)
- IES Port d’Alcúdia (Alcúdia)
- IES Santa Maria (Santa Maria)
- IES Son Cladera (Palma)
- IES Son Pacs (Palma)
- CEIP Badies (Llucmajor)
- CEIP Juníper Serra (Petra)
- CEIP Santa Isabel (Palma)
- CEIP Vora Mar (Ca’n Picafort)





El Principal som tots. Per aquest motiu volem esdevenir un lloc accessible per a totes les persones

CORS I AULES DE TEATRE

El cor és una de les activitats educatives històriques del teatre. El Principal té, a més del cor titular, 3 cors filials (pepetons, infants i joves) que sovint participen a les produc-

cions d'òpera del teatre. Tots els grups reben classes de teatre regularment com a part de la seva formació. Durant aquestes darreres temporades, mitjançant les aules obertes també funcionen 3 grups d'alumnes que, sense ser membres dels cors, reben classes d'interpretació a càrrec de professionals de les arts escèniques.

INCLUSIÓ

El Principal som tots. Per aquest motiu volem esdevenir un lloc accessible per a totes les persones. Disposam d'una plataforma d'accés, des del carrer al vestíbul i, des d'aquest, a les vuit llotges de Platea habilitades a tal efecte, per a persones amb discapacitat física que utilitzen cadira de rodes. A totes les plantes hi ha serveis accessibles. A més l'acompanyant de l'espectador amb discapacitat superior al 33% té entrada gratuïta en efectuar la seva compra.

El bucle magnètic instal·lat a taquilla facilita la compra i gestió de les entrades per a totes aquelles persones amb pròtesis auditives.

També treballem per adaptar els espais a persones amb altres diversitats sensorials (amb la instal·lació d'equipaments tècnics per a llenguatge signat, audiodescripció i subtitulació a certes peces i activitats) i acostar el teatre a col·lectius en risc d'exclusió social de la mà d'entitats locals. ■

Ecologia emocional i teatre dins les aules

Maria Bauçà

TEATRE I ECOLOGIA EMOCIONAL?

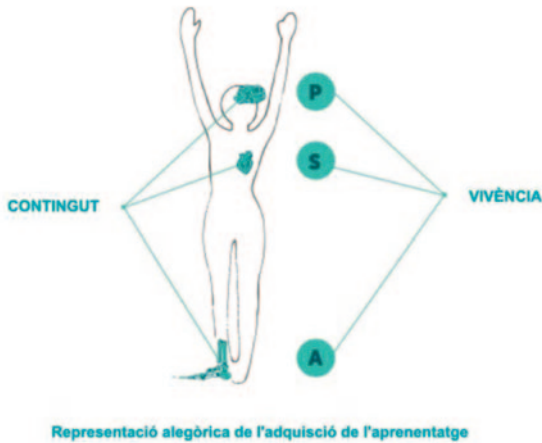
D'ençà que vaig iniciar els meus estudis i formació en Ecologia emocional m'he sentit amb la necessitat i el desig de vincular els coneixements adquirits amb l'entrenament i formació de l'actor. La meva professió i formació en arts escèniques m'ha motivat a explorar els vincles entre el teatre i l'ecologia emocional des d'una vessant pedagògica com a eina per a acompanyar el creixement dels infants dins l'aula. De la mateixa manera, els cursos impartits al *Centre Es Taller*, a Manacor, on *Tòfol Sales* desenvolupa el seu treball com a formador en la metodologia *Cos, Emoció i Consciència (CEC)* també han estat un punt clau per complementar la meva formació, adquirint una major consciència de la importància que té la vivència per a l'aprenentatge.

La vivència s'entén des del cos, la ment i l'emoció, sense cos, no hi ha emoció. I l'emoció és el motor que ens mou, ens motiva a actuar. La mateixa paraula "emoció" està vinculada etimològicament amb l'acció de moure's. L'emoció ens motiva i ens mou. La neurociència ens fa entendre que qualsevol conducta que tenim i qualsevol acció que feim té una base emocional. I aquesta base emocional és clau a l'hora d'afavorir l'adquisició de nous aprenentatges.

Per tant, podem dir que l'aprenentatge es vertebra i es consolida en tres eixos clau: pensament, emoció i acció. I

La vivència s'entén
des del cos, la ment
i l'emoció

perquè aquest es consolidi és necessari que hi hagi una atenció, una intenció, i una acció que ens portin a la transformació i a la generació de noves connexions neuronals. És a dir, si sòls ens quedem amb les dues primeres fases, atenció i intenció, la vivència no es produeix de forma tan significativa. Si no que s'allunya del pla emocional i es desenvolupa només en la cognició. Allò que ens modifica és la vivència. Com diu Carme Timoneda (2021) "Ens van educar amb els substantius, però la vida, són els verbs".



Des d'aquest enfocament parteix la relació que establesc dins l'aula entre teatre i ecologia emocional. Entenent que l'educació emocional no és una assignatura més, sinó quelcom intrínsec en tot procés d'aprenentatge. I posant el moviment, l'acció i la vivència de l'alumnat al centre del seu aprenentatge.

PERÒ QUÈ ÉS AIXÒ DE L'ECOLOGIA EMOCIONAL?

L'ecologia emocional és un Model d'Educació i gestió emocional, que va néixer a Barcelona l'any 2002, creat per Mercè Conangla i Jaume Soler. Es defineix com l'art de gestionar, de manera sostenible, el nostre món emocional, de forma que la nostra energia afectiva ens serveixi per a millorar com a persones, augmentant la qualitat de les nostres relacions i millorant el món on vivim. Oferint un paral·lelisme creatiu entre la gestió mediambiental i la forma d'entendre i gestionar les nostres emocions. Així doncs, ens parla de la importància d'aplicar les 4R (reduir, reparar, reutilitzar i reciclar) a la gestió de les nostres emocions, ens parla també de les deixalles emocionals que generem, ens fa plantejar com gestionem la nostra energia, els nostres territoris, els nostres vincles i els climes emocionals interns i externs que vivim, etc. Sense perdre de vista que un món interior i exterior emocionalment més

ecològic no s'improvisa ni es troba fet. Si no que cal prendre consciència que formem part d'un ecosistema humà i natural, on tots som peces importants i influïm en el conjunt. Les nostres accions i la nostra passivitat tenen un impacte en el clima emocional global. Som responsables de la persona que som i corresponsables del món que tenim.

Per això, la sostenibilitat emocional es treballa en tres nivells sincrònics: la relació amb nosaltres mateixos, la relació amb els altres i la relació amb el nostre entorn (el món). I una de les metàfores més utilitzades és el tamboret de tres potes. Un tamboret de tres potes no se sosté si les tres potes no estan al mateix nivell, tenen la mateixa alçada i les uneix un eix transversal que els dona l'estructura necessària. Es quan les tres potes estan equilibrades que et pots asseure al tamboret, comodament i en equilibri.



Aquestes relacions es manifesten i s'expressen dins l'eix pensament-emoció-acció (Eix PEA). Podem dir que és l'eix transversal que uneix el tamboret. I és una altra de les metàfores clau que ens ajuda a identificar i a entendre des d'on actuem. Per actuar coherentment, cal que la nostra ment i les nostres emocions estiguin alineades amb les nostres emocions.

L'ecologia emocional és un Model d'Educació i gestió emocional, que va néixer a Barcelona l'any 2002



Per aquesta raó es treballen alhora els dos triples eixos: quan actuem hem de valorar l'impacte que la nostra acció tindrà en nosaltres mateixos, en els altres i en l'entorn. I al mateix temps, actuar d'acord amb les nostres emocions i pensaments. És a dir, l'ecologia emocional treballa a escala ecosistèmica on qualsevol acció afecta al tot. Al nostre ecosistema intern, al nostre ecosistema familiar, educatiu, empresarial, social, etc. "Tal com som nosaltres, així és el món. Podem triar ser part del problema o formar part de la solució de la humanitat" (Soler i Conangla, 2002).

Aquest seria el punt de partida conceptual que ens ofereix l'ecologia emocional. Un model que es serveix de metàfores, relats, conceptes clau, idees força i preguntes despertador per poder entendre i gestionar aquest univers intangible que conforma l'educació emocional. Generant símbols i utilitzant imatges que ens ajuden a desculpabilitzar-nos d'allò que sentim i que ens vincula amb el nostre entorn. No som les nostres emocions, ni els nostres pensaments, som el que decidim fer amb allò que ens passa.

EL TEATRE COM A ESCOLA DE VIDA

Record que un dels meus professors, de l'Escola Superior d'art dramàtic, sempre ens deia: "El teatre és una escola de vida". En aquell moment no entenia massa bé perquè ens ho deia, però de mica en mica m'he adonat que el teatre m'ha ensenyat a objectivar la vida que es manifesta en mi, en els altres i en el meu entorn observant els moviments que la conformen. Com qui aprèn les normes d'un esport, els seus límits, com qui i n'explora les seves possibilitats, per, finalment, el dia del partit, posar-se a jugar i deixar que l'espectacle succeeixi. Les dinàmiques del moviment són presents tant en l'acció interna com externa de l'interpret, entendre-les des d'aquest enfocament sistèmic (amb relació a un mateix, a l'altre i a l'entorn) facilita l'estudi i la pràctica pedagògica afavorint una major integració dels continguts. A més, repercuteix en una millora en la consciència del propi cos possibilitant una major capacitat de gestió de l'atenció i situant a l'alumnat en un estat de disponibilitat envers el joc dramàtic.

I aquí és on es troba el teatre i l'EE, el Teatre explora, juga i analitza la vida (el moviment) des d'una perspectiva que permet a l'alumnat objectivar-la (educant en la convivència des de la vivència). I des d'aquest lloc, i gràcies al distancia-

El teatre és una escola de vida

ment del joc, es donen múltiples situacions d'aprenentatge on l'alumne/a adquireix un coneixement de la seva identitat, dels seus valors i desenvolupa nous recursos comunicatius que l'ajuden a adaptar-se i a comunicar-se, de manera satisfactòria i justa, envers un mateix i la resta. I és que per molt que es vulgui treballar "l'autoestima" difícilment podrem estimar quelcom que no coneixem.

El joc es converteix en la principal eina metodològica d'aquest projecte

El joc es converteix en la principal eina metodològica d'aquest projecte docent. I és que el teatre és joc, desvincular el procés creatiu del flux i el plaer del joc és separar-lo de l'essència, del seu origen. A través del joc els nins imiten conscientment o inconscientment totes les activitats i tots els sentiments humans; el joc és per ells un camí natural cap a l'expressió, la comunicació artística, i per a nosaltres és un repertori de les seves reaccions més autèntiques; a través del joc ens agrada construir no un sistema, sinó una experiència educadora. (Jacques Copeau, 1916). I a partir del joc, sorgeix la creativitat, com un mitjà d'expressió i recerca. El teatre, l'art i la creativitat, per mi són i han estat eines de transformació social i personal. I és que, la creativitat va més enllà de ser un procés cognitiu exclusiu de les disciplines artístiques, sense ella no podríem trobar solucions als problemes de la vida quotidiana, no podríem repensar-nos des de diferents perspectives i sobretot no podríem generar noves estratègies i accions adaptatives. Per tant, no podem deslligar la creativitat de l'aprenentatge, és imprescindible per generar noves connexions neuronals i potenciar la resiliència cerebral de la qual tant se'ns parla. I aquí és on trobem un altre vincle entre el Teatre i l'ecologia emocional, i és que les dinàmiques i els recursos que ens ofereix l'EE també tenen com a pilar el desenvolupament de la creativitat des d'aquest enfocament.

COM ES DESENVOLUPA L'EXPERIÈNCIA DINS L'AULA?

Durant la primera fase d'aprenentatge, mitjançant el joc, es treballa amb exercicis que ajuden a l'alumne/a a descobrir les eines de l'actor al servei de la interpretació i la creació escènica. En aquests exercicis s'exploren les relacions que establim amb l'espai escènic i amb els altres intèrprets,

així com les possibilitats expressives del propi cos i de la veu. I de mica en mica, l'alumne/a pren coneixença de les emocions que sorgeixen durant el joc, dels seus bloquejos, i del lloc que assumeix dins el grup. I és que, la pràctica escènica es basa en el treball cooperatiu. Aquest s'utilitza com a eina per a un aprenentatge integral, on es treballa a la persona per a treballar el grup, i el grup per a treballar a la persona. Per aquest motiu, el treball amb l'escolta i l'atenció són un dels pilars també d'aquest moment d'aprenentatge. És important que l'alumnat vagi adquirint eines d'escolta, envers un mateix i envers els altres. Desenvolupant al mateix temps una major consciència del seu procés atencional. I és que per poder jugar, per poder fer teatre, l'interpret necessita estar a disposició de l'espai, de l'altre i del joc. Així doncs, en aquests primers exercicis i pràctiques dramàtiques, l'alumne/a adquireix el vocabulari bàsic des d'on començar a encetar un procés creatiu i s'assenten els fonaments per al desenvolupament d'una dinàmica de grup que afavoreixi aquest procés.

El viatge creatiu es lliga amb el procés d'aprenentatge i va del fet particular i individual a el fet universal. Per això, es planteja a l'alumnat el repte de crear una obra de teatre com si es tractés d'un treball per projectes. Es parteix d'un tema, una pregunta, un fet o fins i tot un conte, o un text que generi curiositat a l'alumnat i que estigui relacionat amb el seu procés maduratiu. I a partir d'aquesta tria se'ls proposa fer una obra de teatre sobre la seva elecció. Per exemple, un dels processos que més he utilitzat i que ha resultat molt engrescador per l'alumnat parteix d'un llibre d'EE que ens suggereix un viatge pel planeta de les emocions. Partint d'aquesta idea l'alumnat crea els seus propis planetes amb els personatges que habiten a cada planeta i n'explora les estratègies que fan servir davant cada emoció. Desenvolupar aquest imaginari m'ha generat una situació d'aprenentatge

que ha facilitat a l'alumnat parlar de les seves emocions i de com aquestes s'expressen en ells. Però també, hem partit d'altres temes com podria ser, una paraula, "diferència" i a partir d'aquí hem creat la nostra pròpia obra "El planeta dels iguals", demanant-nos, què passaria si visquéssim en un planeta on no existís la diferència?. Sigui quin sigui el punt de partida, el procés sempre s'inicia amb una primera fase d'investigació i exploració, i poc després, mitjançant la improvisació i el joc es genera el material dramàtic. És a dir, petites escenes, situacions, imatges o moments escènics que ens han interessat i que estan relacionats amb el tema escollit. Aquest material és ordenat, és reajustat i reelaborat mitjançant eines de treball cooperatiu amb la finalitat de crear una dramàtúrgia final. I amb tot, a l'última fase de la matèria, l'alumnat s'enfronta a un procés de muntatge, assajos i posterior exposició al públic. Recordant sempre, que el resultat no es troba en la mostra final, sinó en el l' experiència que han tingut al llarg del procés.

Sent que treballar amb processos creatius-cooperatius és una manera d'obrir la mirada envers la vida que es desenvolupa dins nostre, en els altres i en el nostre entorn. I que ens ajuda a desplegar una visió crítica, honesta i responsable amb la realitat que ens envolta, propiciant la participació en la comunitat a la qual pertanyem com a individus. Finalment, us anim a explorar l'ecologia emocional entrant a la pàgina web, on trobareu des de cursos per a docents fins a formacions més àmplies i específiques. També podeu explorar els recursos educatius que ens ofereixen en els seus llibres. Que són molts. Vos en deix tres orientats al treball dins l'aula. Però és important que ens recordem que l'educació emocional sempre s'inicia des d'un mateix. No podem pretendre omplir d'exercici i continguts a l'alumnat si nosaltres mateixos no els hem experimentat i assumit des de la vivència.



BIBLIOGRAFIA

- LECOQ, Jacques. (2003). *El cuerpo poético*. Alba Editorial
- CASTELLANOS, Nazareth. (2021) *El espejo del cerebro*. Ensayo.
- CSIKSZENTMIHALHY, M. (1998). *Creatividad. El Fluir y la Psicología del Descubrimiento y la Invención*. Barcelona. Paidós.

DONNELLAN, Declan (2004). *L'actor i la diana*. Fundamentos.

SOLER J. CONANGLA M, Soler L. (2012). *Emocions les raons que la raó ignora*. Pòrtic.

TIMONESA, Carme (2017). *Eduquem-nos per educar. Una guia per a l'educació emocional dels docents*. Documenta Universitària. ■

La descoberta de “fer teatre”

Joana M. Massanet Ferrer,
professora de l'IES Mossèn Alcover

Segons Adolfo Marsillach, director d'escena, “Fer teatre és molt fàcil, o bé impossible”. Si entenem que l'art del teatre és comunicació, la capacitat de connectar amb els altres, conèixer els diferents registres o codis i quants més registres coneixem més preparats estam per a relacionar-nos i entendre's amb els altres, ara bé, si no connectam amb el que deim serà impossible transmetre cap emoció o missatge que pugui arribar a l'espectador, per tant, serà impossible fer teatre.

Per altra banda, segons Marcello Mastroianni, actor, “Fer teatre és allargar la infantesa, jugar a fer saltar cap enrere el moment de morir”. És aquí on connecta més el nostre alumnat, és a través del joc que ells se senten més lliures i experimenten sense cap trava.

I sí, el teatre és un art molt complex, però quan el plantejges com un joc, aquest art esdevé diversió tant per l'alumnat com per a qui l'imparteix. És un art a través del qual experimentam les emocions, sentiments, sensacions de ser

un altre sempre partint d'un mateix. Amb aquesta experimentació topam, quasi sense voler, amb els nostres propis límits, és sempre un aprenentatge per conèixer-nos millor. A través del joc s'han endinsat a mostrar les emocions, a expressar-se corporalment com també, sense adonar-se'n, han format un equip respectuós, observador i crític en un entorn de confiança. Aprenen l'art de l'observació d'un mateix i d'altri. Aprenen a ser crítics en les diferents formes expressives.

I per a mi ha estat tota una descoberta veure com amb tan sols un “si” condicional els basta per a la conversió: “i si ara passàs ...” i “si fossis un o una a tal lloc o altre...” l'alumnat es transforma, els seus ulls s'encenen, la imaginació es posa en marxa i s'alliberen de la realitat, del seu dia dia i de cada improvisació, en surten petites obres d'art.

Durant aquests dotze anys d'impartir l'assignatura d'Arts escèniques a l'IES Mossèn Alcover he vist créixer moltes personetes: uns que no s'atreveixen a mostrar els seus sentiments o emocions; altres, tot el contrari; uns que just en senten un fil de veu o no entens el que diuen; altres, amb molta por al ridícul... emperò tots amb ganes de jugar i molt motivats per aprendre i per superar algunes de les seves pors o senzillament volen divertir-se. Així el teatre els obre les portes al joc, a l'exploració d'un mateix i dels altres, com també al món de la imaginació i de la creació. És un espai de descoberta.

Una vegada ens hem divertit i hem jugat a ser altres, comença el repte més gros que és el muntatge teatral. Primer ens endinsam en una bona comprensió lectora, llavors en la preparació del personatge a partir del text, es caracteritza el personatge a partir de la investigació biogràfica i de l'observació de persones reals o personatges cinematogràfics o de sèries, una vegada s'han comentat tots aquests aspectes, ja estan preparats per improvisar diferents situacions semblants a les de l'escena i finalment les anirem muntant. Paral·lelament treballam per equips, la dinàmica sempre és la mateixa, es divideixen segons les seves inquietuds: uns faran escenografia; altres, vestuari;

El teatre és un art molt complex, però quan el plantejges com un joc, aquest art esdevé diversió



altres, il·luminació i so. I ja estam dins la creació en majúscules.

Ara bé, per tal que l'obra arribi a bon port és necessària una bona planificació i un bon compromís de part de tots. Com podeu suposar, cada experiència dramàtica ens ensenya i ens enriqueix ja sigui dels errors o dels encerts. Cada "actor o actriu", cada "tècnic" de llum i de so, cada "ajudant" de direcció o la pròpia directora, en aquest cas, sempre en surten amb un bon somriure i ben satisfets, i el més important és l'experiència grupal que ens enduim, el sentiment d'equip que es crea. D'aquesta manera veim com un company improvisa perquè l'altre s'ha quedat en blanc, o percebem com la música ha tardat tres segons a sonar, i l'actor que està en escena se li fan eterns, però aguanta el tipus, i no passa res,... així podria detallar molts petits moments que són sempre la suma de tot espectacle dramàtic.

A l'Institut Mossèn Alcover, fa anys que es fomenten les Arts escèniques, primer dins el batxillerat d'Arts escèniques i musical i després dins l'Artístic. S'han duit a terme un, dos o tres projectes teatrals per curs escolar. Les mostres han estat molt diverses, sempre tenint en compte les motivacions i preferències de l'alumnat. Les obres han anat des d'esquetxos teatrals, microteatres, performances a obres reconegudes o obres teatrals més contemporànies, passant també per obres de creació col·lectiva en molts diferents formats. Ens ha estat d'un gran ajut, durant aquests quatre darrers anys, poder participar en el programa de Ficcions o Tutories teatrals del Teatre Principal juntament amb la Conselleria d'Innovació educativa, que ens han facilitat obres teatrals adequades en temàtica i registre pel nostre alumnat i a la vegada ens han ofert formació per al professorat.

SALA LA FORNAL

IES MOSSÈN ALCOVER PRESENTA:

El Bosc

Dramatúrgia: Aina de Cos

Intèrprets: alumnes d'Arts Escèniques de 2n A de batxillerat



Divendres 30 d'abril a les 19.30 i 20.30

Diumenge 2 de maig a les 18.00 i a les 19.30

Reserva d'entrades a www.ticketib.com
 Informació 971847353 i www.lafornal.cat
 Sala La Fornal C / Coves dels Hams n°4, Manacor



Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística

Consell de Mallorca

I per aquest curs escolar, podem afirmar que l'aventura ja ha començat i volem convidar-vos a fer teatre o a anar al teatre que és diversió, és aprenentatge, és experimentació i creació. ■

La Mostra de Teatre escolar de Manacor: tot un referent

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Manacor és bressol i referent del món del Teatre a Mallorca. Directors, actors, tècnics... El municipi compta amb professionals reconeguts dins i fora de l'illa. Potser l'explicació la trobam en que els manacorins i manacorines viuen acompanyats del teatre des de petits.

I és que fa 36 anys que s'hi celebra la Mostra de Teatre Escolar. 36 anys apropant les arts escèniques a les noves generacions. Enguany hi ha participat més de 300 alumnes de pràcticament tots els centres educatius del municipi.

S'espera que hi hagin passat, fins a finals de juny, més de 10.000 espectadors. S'han programat 32 títols i 95 funcions, totes dirigides per professionals del sector. Un grup d'alumnes de La Salle va donar el sus a la mostra el passat mes de març amb una obra de Molière, *El burgès gentilhome*.

Fent una mica d'història, pel que fa a l'activitat teatral anterior al segle XX, a la ciutat de Manacor podem trobar una mostra del que hauria estat *l'Adoració dels Reis*, copiada al segle XIX i anomenada *Encuentro de los Tres Reis*, en la qual, com a elements argumentals, només s'inclouen la trobada dels Reis i l'entrevista amb Herodes. També cal destacar el cant de la Sibila (segles XIII-XXI), que es

representa durant la celebració de l'ofici de Matines de la nit de Nadal a la majoria de les esglésies mallorquines i que s'ha convertit en un dels únics elements supervivents del teatre medieval.

Manacor és bressol i referent del món del Teatre a Mallorca



La Mostra de Teatre Escolar de Manacor es va crear l'any 1987

La Mostra de Teatre Escolar de Manacor es va crear l'any 1987 gràcies a la iniciativa, entre d'altres, de Llorenç Gelabert i Francesca Pocoví, amb l'objectiu de fomentar l'afeció pel teatre entre els escolars. Inicialment els muntatges eren dirigits per membres del grup Capsigranys, però d'ençà de la seva creació el nombre de participants, espectacles i espectadors ha augmentat vertiginosament. L'any de la seva creació es formaren nou grups i hi hagué 5.300 espectadors, però el 2002 ja eren 42 grups i gairebé 19.000 espectadors.

En el llibre *Història del teatre a Manacor. De la modernitat a l'actualitat*, de Guillem Mayol i Antònia Rullan podem llegir coses com aquestes: “De la primera mostra de teatre no es publicaren programes oficials però sí s'anuncià al pú-

blic amb un passacarrers format pels mateixos alumnes de les escoles que anaven amb pancartes. Aquest passacarrers, per cridar el públic, es mantingué durant un parell d'anys. Ja a partir del segon any s'editaren fulletons de propaganda de la Mostra”.

“Durant els primers anys només es muntava una obra per escola i, per tant, la durada de la Mostra era curta, amb pocs muntatges. Se solia representar durant uns quinze dies el mes de maig. El nombre d'espectadors passava dels 5.000 al principi però, cinc anys després, el 1992, ja arribava als 10.000. També el nombre de muntatges per escola s'ha anat ampliant sobretot a final dels anys noranta”.

Fruit de la Mostra de Teatre Escolar hi ha un bon grapat de persones que es dediquen a viure de l'activitat teatral

Es primers anys, la Mostra de Teatre Escolar era un des puntals de la normalització lingüística

El gran mèrit de la Mostra de Teatre, segons els autors esmentats, ha estat “educar l’espectador ja des de ben petit: ensenyar-li de quina manera s’ha de veure el teatre, quan s’ha d’aplaudir, quin comportament s’ha de tenir dins la sala (no és el mateix que anar al cinema)... Sense públic correcte no hi ha una obra de teatre correcta i tota aquesta pedagogia s’ha fet rere la Mostra de Teatre Escolar. En definitiva, la Mostra de Teatre Escolar de Manacor és i ha estat un focus d’animació teatral impressionant”.

Tots els muntatges que s’hi representen són en català i es distribueixen en horari de matí i vespre —les mateixes escoles realitzen com a mínim dues sortides al teatre per veure les representacions dels seus companys—. Actualment, la Mostra dura entre tres i quatre mesos i s’hi representen les obres fruit de l’activitat extraescolar de teatre que s’ofereix en totes les escoles i instituts de Manacor, des d’educació infantil fins a batxillerat.

Cal tenir en compte que un gran nombre dels grups de teatre amateur o professional que han anat sorgint entre estan formats per membres que havien participat en la Mostra, com en el seu moment Aranyes Teatre, la Companyia Manacorina Independent, Les 9 en punt, Tau Teatre, Petite Pàtria, Obrim Sala, i tants altres.

Cal destacar, també, que fruit de la Mostra de Teatre Escolar hi ha un bon grapat de persones que es dediquen a viure de l’activitat teatral ja sigui actuant, dirigint, fent de monitors... I no només realitzen la seva tasca dins Manacor sinó també per altres indrets com Palma o Barcelona.

Antoni Gomila, actor manacorí, contà d’aquesta manera la passió pel teatre de Manacor en el discurs del seu Reconeixement de Mèrits l’any 2013:

“Aquest poblet encisador, el Bon Jesús quan va fer el món, el va anar a col·locar just arran d’un mac grandíós que un gegant s’havia tret de dins una sabata. Tal era s’encanteri





que exhalava aquella rocassa que, amb el temps, se congreïà en aquell poble una catefa d'artistes, artistassos, artistarros, artistets, artisteus, artistillos, artistons, artistel·los, i una mala fi d'artistutxos. “

El mateix actor, en el pregó de les Fires i Festes de Primavera de la capital del Llevant de l'any 2012 diu això en referència al gust pel teatre i de com aquest ha marcat el poble:

“A Maó, s'òpera és des poble. I a Manacor, només es cavalls i es teatre són des poble. Si hi ha un Boveret, o un Llobet, o un Càndil és perquè hi ha 700 cavallistes, o 1.700. Si hi ha una Fira de Teatre, més de vint professionals, cinc sales i un auditori espera-ser és perquè hi ha un poble darrere, un poble que vol teatre, i que l'estima.”

Avui per avui, si som convidat aquí, és perquè som actor. I aquest actor s'ha pastat a Manacor. S'ha cuit a fora i amb gent de fora, però es llevat, sa farina, s'aigua, es blat i sa recepta són manacorins.

Noltros som de sa primera generació que mos trobàrem una estructura, per més que mínima, començada. Vàrem participar de sa primera o sa segona Mostra de Teatre Escolar, quan Capsigranys i altra gent que avui sa policia empenjeja i tira pen terra, amb so mateix ímpetu d'ara, sembraren sa llavor que ara collim.”

(...) Això és el que fa gran es teatre a Manacor, sa voluntat d'incorporar jovent. Però sobretot, de ser exigent amb so jovent.

Es teatre és posar-se en risc, posar-se tot sol davant un públic i emocionar-lo. Dominar ses teves emocions i ses teves pors, suaument empènyer s'aire i dir. I aquest gest tan senzill no és gens fàcil. Es teatre és dolorós. I grandios. Dolent és horrorós, i bo, un goig pes sentits. I és aquest goig allò que aquí convidam a gaudir.

A Manacor es teatre integra, iguala, democratitza, posa en risc a tothom per igual. Agermana. No hi ha força, hi ha enginy. I igualtat d'oportunitats. Perquè no hi ha igualtat on cadascú pot triar es camí que li és més fàcil.

Ara no se'n parla, però es primers anys, sa Mostra de Teatre Escolar era un dels puntals de sa Normalització Lingüística. Tots es espectacles són en català. I no per un oportunisme estratègic, vint-i-sis anys després encara és així, i ha estat, aquesta, una aposta ferma per un camí, no de normalitat lingüística, sinó d'agermanament social.

Sa llengua com a element integrador. Noltros som una comunitat closa que quan mos parlen en sa nostra llengua mos reblanim i ho donam tot. No heu reparat que quan un forà mos parla sa nostra llengua li canvia sa fesomia?

Nota: Gran part del contingut d'aquest article ha estat extreta del llibre Història del teatre a Manacor. De la modernitat a l'actualitat. Manacor: Editorial Món de llibres, 2012. També de Rondalla de cotó i estels, discurs d'Antoni Gomis Nadal en el Reconeixement de Mèrits de l'Ajuntament de Manacor del 2013, i del pregó de les Fires i Festes de Primavera del mateix autor l'any 2012. n

“Si uobis placet, plaudite”

Margalida Ramon

El teatre grecollatí entre l'alumnat de secundària

Vint-i-cinc: aquests són els anys que complirà el Festival Juvenil Europeu de Teatre Grecollatí de les Illes Balears a la pròxima edició, que se celebrarà entre els mesos de març i abril de 2023. I és que el 1998 se celebrà la primera edició d'aquest festival, actualment organitzat per Pàrodos, amb l'objectiu d'acostar les tragèdies i comèdies gregues i llatines als alumnes d'educació secundària i batxillerat de les nostres illes.

QUÈ ES FA?

Una companyia teatral, especialitzada en teatre clàssic i de reconegut prestigi d'arreu de l'Estat espanyol, realitza a les illes de Mallorca, Menorca i Eivissa la representació teatral de dues obres grecollatines: generalment una tragèdia i una comèdia. A la pròxima edició, concretament, el grup galleg Noite Bohèmia durà a escena la tragèdia grega Electra, de Sòfocles, i la comèdia llatina Miles Gloriosus, de Plaute.

Aquestes representacions van precedides de la lectura i l'estudi, a classe, de les obres que els alumnes veuran interpretades. Els llibres són editats per Pàrodos i contenen la traducció al català dels textos clàssics, així com una introducció sobre l'autor i l'obra, i una guia de lectura. Duites a terme en la seva majoria per professors d'educació secundària, aquestes edicions han rebut les

felicacions de la crítica dels mitjans de comunicació per la seva gran qualitat, per la seva capacitat d'adaptació del grec i el llatí al català i per les activitats didàctiques que s'ofereixen com a complement.

Vint-i-cinc: aquests són els anys que complirà el Festival Juvenil Europeu de Teatre Grecollatí de les Illes Balears



Des de fa uns anys, Pàrodos va voler ampliar el festival fent una passa més en el seu camí

Des de fa uns anys, Pàrodos va voler ampliar el festival fent una passa més en el seu camí: la tasca de recerca i investigació va tenir la seva materialització, d'una banda, amb la signatura del conveni de Pàrodos amb la Universitat de les Illes Balears el 2016 i, d'altra banda, amb l'organització del Seminari de Cultura Clàssica els anys 2017 i 2018, en els quals es varen tractar distints aspectes de la cultura clàssica i es varen incloure tallers pràctics destinats a fomentar la creació teatral a l'aula sobre textos clàssics. Aquest curs passat, hem duit a terme un curs de formació del professorat (*El teatre grecollatí com a eina pedagògica*), que ha anat lligat amb la primera

edició del concurs TESPIS, amb el principal objectiu d'involucrar l'alumnat en la creació d'una peça teatral. Els guanyadors d'aquesta primera edició, les representacions dels quals es poden visualitzar al canal de *YouTube* de Pàrodos, foren: a Mallorca, l'IES Llucmajor i l'IES Josep Sureda i Blanes; a Menorca, l'IES Cap de Llevant, l'IES Josep Maria Quadrado i l'IES Pasqual Calbó i Caldés; i a Eivissa, l'IES Sa Blanca Dona. La nostra intenció és donar continuïtat a aquest concurs i d'aquí a poc es publicaran les bases de la segona edició.

QUI REPRESENTA LES OBRES?

Els encarregats de representar les obres, la majoria de vegades, són grups de teatre escolar, formats per joves actors, que participen en el *Concurso Nacional de Teatro Clásico Grecolatino*, organitzat pel Ministeri d'Educació i Formació Professional, que al curs passat, 2021/2022, celebrà la seva quinzena edició. Han actuat en els escenaris del nostre festival els grups següents:

- Compañía de Teatro Noite Bohemia, de Galícia.
- GEST, Plataforma Balear de Teatre Amateur.
- Companyia teatral Komos, del País Valencià.
- Grup Teatreintim, d'Inca.
- Grup GAT, d'Eivissa.
- TeatrEROS, de Mallorca.

- Escola d'Arts Escèniques del Teatre Sans, de Palma.
- Taller de Teatre de l'IES Pau Casesnoves, d'Inca.
- Grupo de Teatro Clásico de la Universidad de Alicante.
- Grup Ela Teatre, de Barcelona.
- Grup Selene de l'IES Carlos III, de Madrid.
- Grup "Las Ménades", de Sabadell.
- Grupo Arthistrión/Calatalifa, de Madrid.
- Grup Tafalitats, de Palma.
- Grupo Sta. Eulalia de Mérida.
- Grupo Balbo del Puerto de Santa Maria (Cádiz).
- Grup de teatre de la Universidad de Granada.
- Grup Thyassos de Madrid.
- Grup Xicarandana, de Mallorca.
- Grup "TNT", de Sevilla.
- Grup "La Miranda", de Barcelona.

Els encarregats de
representar les obres,
la majoria de vegades,
són grups de teatre
escolar

QUINS VAN SER ELS ORÍGENS DEL FESTIVAL?

Va ser, ja fa molts d'anys, que, en el si de la Societat Espanyola d'Estudis Clàssics (SEEC), vàrem voler que el teatre clàssic grecollatí arribàs als nostres alumnes i als centres escolars de les Illes Balears. En el moment en què es creaven els Premis Insulae, de cultura clàssica, per a alumnes de secundària de totes les Illes, ens vàrem adonar





que el professorat de llengües clàssiques es lliurava a la renovació pedagògica, a fomentar les capacitats de l'alumnat (competències avant la lettre) i a fer equip amb l'alumnat, per tal de descobrir el rerefons de gran part de la nostra manera d'entendre la vida. Els professors i professores de llengües clàssiques ja trepitjàvem el carrer a la recerca de les connexions múltiples de la cultura grecollatina amb la nostra realitat actual, i ho fèiem des de la recerca més seriosa i de la mà de l'alumnat que els cants de sirena de les disciplines 'utilitàries' no havien pogut convèncer de la 'inutilitat' de conèixer les seves arrels i amb les eines que, sovint, ens permeten desemmascarar les intencions més perverses de la 'cultura' utilitària.

Sabedors que el teatre ha estat l'eina que la nostra cultura ha fet servir per fer pedagogia, aquesta sí autèntica, al llarg de la història i amatents al declivi que aquesta forma artística pateix, vàrem posar-nos a la feina d'atracar els orígens del teatre al jovent de les Illes. Nogensmenys, vàrem voler emprendre una tasca multidisciplinària en la qual, no solament els nostres alumnes anassin a veure un espectacle, cosa que no era original, sinó que ho fessin de manera conscient i treballada. La preparació dels textos i de les corresponents guies didàctiques va animar molts dels nostres professors a col·laborar en la feina de traducció i adaptació dels clàssics grecollatins i a fer-ho en la nostra llengua, davant la mancança d'edicions d'aquest tipus en llengua catalana.

Els textos podien ajudar l'alumnat de secundària a aprofundir en els conflictes universals de l'ésser humà i a reflexionar sobre el curs de la humanitat en el seu esdevenir historicocultural: el conflicte generacional (Electra), el conflicte entre el dret natural i el dret imposat

Vàrem posar-nos a la feina d'atracar els orígens del teatre al jovent de les Illes

(Antígona), el conflicte religiós o moral (Prometeu, Fedra) i tota la sèrie de situacions que requereixen una resposta intel·ligent i, de vegades, gens còmoda es feien avinents, mitjançant el treball dels textos a l'aula, per a uns alumnes als quals se'ls havia venut la imatge que l'estudi de les humanitats és fàcil i apte per als febles, les dones i els mandrosos. Res més lluny de la realitat!

Així les coses, les Assembleïstes d'Aristòfanes, interpretada pel grup "La Miranda", de Barcelona, va ser la primera de les obres que va iniciar a les Illes el nostre particular viatge pel teatre grecollatí. L'any 1998, en el

Només amb la petita experiència d'un any, ja es va poder veure el potencial que suposava el teatre grecollatí

marc del teatre romà del Poble Espanyol de Palma, es va fer, doncs, la primera representació del festival.

Només amb la petita experiència d'un any, ja es va poder veure el potencial que suposava el teatre grecollatí, no només pels seus propis arguments, sinó també per l'atracció que suposava per a un públic jove i inquiet. Per tant, l'any següent ens vàrem atrevir amb dues obres (*Aulularia*, de Xicarandana i *Miles gloriosus*, de TNT) al mateix escenari.

QUI ORGANITZA EL FESTIVAL?

L'organització del festival, a partir de la XIII edició, el 2010, va a càrrec de Pàrodos, Institut Balear de Teatre Clàssic, una associació sense ànim de lucre formada per professors de secundària de llengües clàssiques, que es constituí per dur endavant un projecte que any rere any ha anat agafant més força. Actualment, els coordinadors som en José Jiménez, na Margalida Ramon, na Joana Maria Noguera, n'Antònia Rosselló i na Teresa Febrer. Volem aprofitar l'ocasió per agrair a l'anterior junta directiva, formada per en Joan Carles Simó, na Nieves García, na M. Isabel Ferrer i n'Eduard Mayans, la seva tasca desenvolupada durant tants d'anys.

D'altra banda, Pàrodos es va integrar dins "Prósopon", que coordina els distints festivals de teatre grecollatí que es fan a l'Estat Espanyol i del qual vàrem ser socis fundadors. És en aquest context de millora de l'organització i la gestió del festival i, fins i tot, d'amistat entre els distints coordinadors, que vàrem poder accedir a grups que ens han acostat el teatre clàssic des d'altres terres i altres mirades: grups com Balbo, Noite Bohemia i Komos han estat referents en la interpretació i revisió del teatre grecollatí.

ON ES DU A TERME?

L'any 2000 la representació de les obres es va traslladar al Teatre Principal de Palma, que ha estat la seu del festival a Mallorca de llavors ençà, tret del temps en què les

reformes del teatre ens varen dur al pati de la Misericòrdia de Palma o al col·legi La Salle de la capital mallorquina.

Un altre dels reptes assolits ha estat l'ampliació del festival a les illes germanes: el 2004 encetàrem el festival a Menorca i el 2005 a Eivissa. A la Pitiüsa Major es va comptar, des de l'inici, amb l'escenari de Can Ventosa i a Menorca es va anar passant des de l'experiència a l'aire lliure de Lítica, al teatre Calós de Ciutadella, a l'espai multifuncional des Mercadal i finalment al Teatre Principal de Maó, que s'ha consolidat com la seu del festival a l'illa de Menorca.

QUINES OBRES S'HAN REPRESENTAT I EDITAT?

En aquests vint-i-cinc anys de vida del festival s'han representat i editat, entre d'altres, obres cabdals de la literatura clàssica, com les tragèdies *Antígona*, *Èdip rei*, *Electra*, *Agamèmnon*, *Medea* i *Hipòlit*, entre d'altres, i les comèdies *Els ocells*, *Lisístrata*, *Amfitrió*, *Càsina*, *Cistellaria*, *Mostellaria*, *Miles gloriosus*, etc.

L'any 2000 la representació de les obres es va traslladar al Teatre Principal de Palma

QUINS SÓN ELS OBJECTIUS DEL FESTIVAL?

Els resultats, en el terreny participatiu, són evidents, si es té en compte que cada any participen uns 5000 alumnes de totes les Illes en aquesta activitat.

En l'àmbit pedagògic es fomenta el gust per la lectura, l'interès per les formes teatrals, el gust pels clàssics com a font de la nostra cultura, llengua i civilització, així com l'interès general per les manifestacions culturals.

En conclusió, el Festival Juvenil Europeu de Teatre Grecollatí de les Illes Balears contribueix al desenvolupament de les competències clau i al foment de la cultura entre el jovent, que disposa d'una ocasió única de tenir contacte amb els clàssics de la literatura grecollatina i de poder gaudir d'unes obres poc freqüents als escenaris. ■

El Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs

Bernat Joan i Marí

Dues etapes, objectius compartits

L'ORIGEN

La gestació del Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs es remunta a principis dels anys norantes. Les persones que hi varen intervenir es movien en l'àmbit de l'Educació, i també de les associacions de mares i pares d'alumnes. Algunes, com la del Col·legi Públic de Sant Rafel, havien començat a fer cursos de teatre per a infants i a posar en escena obres de teatre adaptades al seu nivell escolar.

Es constataren diverses mancances, en relació a la vida teatral a l'illa d'Eivissa. Hi havia poc teatre destinat a

infants i a adolescents (especialment poc dedicat a adolescents). Certament, des de qualsevol perspectiva pedagògica, el teatre constitueix una pràctica interessantíssima per als infants i adolescents (per desenvolupar moltes de les seues habilitats) i veure teatre també forma part de l'educació més elemental. Per això, als centres de secundària, es començaven a articular, com a matèria optativa, Tallers de Teatre (que, per cert, comptaven amb una gran acceptació entre els estudiants).

Així mateix, es constatava la manca de teatre en català. A Eivissa, la majoria d'obres posades en escena, fora dels grups que feien teatre estrictament costumista, ho eren en

La gestació del Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs es remunta a principis dels anys norantes

castellà. Només algunes adaptacions de Villangómez o d'autors d'abast universal, com ara Shakespeare o Beckett, havien estat posades en escena en llengua catalana, però, malauradament, constituïen les excepcions. Què ho feia que, mentre s'estava treballant perquè l'ensenyament funcionàs en català cada vegada més, el teatre continuava representant-se molt majoritàriament en castellà? El cercle de persones que posaren en marxa el Grup de Teatre de l'Institut d'Estudis Eivissencs compartien aquesta preocupació, i estaven ben disposades a aportar-hi el seu gra d'arena per mirar de posar-hi remei quant més aviat millor.

LA PRIMERA ETAPA

En aquest context, un grup de persones vinculades amb l'Institut d'Estudis Eivissencs varen decidir organitzar un

Taller de Teatre, amb participació diversa -des d'adults ja entrats en anys fins a adolescents, des de persones que ja tenien experiència en el món del teatre fins a persones que s'apuntaven a un taller per primera vegada en la seua vida-, amb la intenció d'acabar posant una obra en escena cada curs (la vinculació amb el món de l'educació els feia anar per cursos, cosa que, per cert, dura fins avui). Una vegada posat fil a l'agulla, la cosa va anar bastant rodada. El Grup va començar la seua singladura amb una obra per a infants: Les aventures d'en Pere Pistoles, de Gabriel Janer-Manila. I, un cop donat el tret de sortida, la cosa ja va fluir de manera continuada. A aquella primera obra infantil se n'hi afegiren d'altres del mateix tipus, com ara El Drac Vermell hi diu la seua o Les aventures del cavaller Tirant (sengles versions d'obres que inicialment no havien estat pensades per al teatre. I, ja per a un públic adolescent i adult, es posaren en escena obres com una versió de la Lisístrata d'Aristòfanes, una altra de Les Tesmofòries, del mateix Aristòfanes; peces per connectar amb el jovent, com Les tribus de la tribu (al voltant de les tribus urbanes); o obres escrites amb la intenció d'incidir en la consciència al voltant de qüestions socials destacades, com ara la igualtat de gènere o la memòria històrica (Història d'Ella o Història d'Eivissa).

En aquesta primera etapa, hi varen tenir ja un paper determinant, com a directors i animadors del grup, persones com n'Àngels Martínez (ja coneguda com a actriu i que començava a fer les primeres passes com a directora teatral) i en Vicent Tur (director, actor i dramaturg, format a l'Institut del Teatre, de Barcelona, i persona amb profunds coneixements de les arts escèniques). Així mateix, al costat dels jòvens que començaven a exercitar-se en l'art del teatre, hi havia persones que ja havien pujat moltes vegades a l'escenari, com ara en Juanjo Torres Resina, el conegut Resi, present a tantes obres, o na Dolors Corderas, que compaginava les seues classes de teatre





amb allò que més li agradava, que eren les taules... I d'altres que segur que, passades prop de tres dècades, ja em fugen de la memòria.

La coordinació del grup, en aquesta primera etapa, va anar a càrrec d'Esperança Marí i, per part de la comissió executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs, na Fanny

Un grup de persones vinculades amb l'Institut d'Estudis Eivissencs varen decidir organitzar un Taller de Teatre

Planells. Encara tenc gravada a la retina la presentació per part d'elles dues del grup de teatre i de la primera peça que posaríem en escena. Amb la gent que dirigia, els actors i les actrius i les coordinadores, el Grup de Teatre va funcionar com un engranatge ben greixat durant pràcticament una dècada.

Les diverses ocupacions de les persones que havien posat en marxa el grup de teatre de l'IEE, els tombs que fa la vida o les responsabilitats diverses dels seus membres varen provocar l'inici d'un parèntesi en el funcionament del grup. Malgrat haver-ho viscut de dins, em costaria apuntar un factor determinant per l'inici d'aquest parèntesi. Però es va produir, fins a la represa.

D'aquella primera etapa, en sorgiren, n'estic convençut, un grup important de persones formades en els mínims rudiments de la pràctica teatral (dotzenes de persones passaren pel grup de teatre, i en formaren part més o menys temps), un grup encara més gran de persones amb una certa educació teatral a la qual el grup havia contribuït en major o menor mesura (cada any es feren diverses representacions, tant per a públic estudiantil com obertes a tots els públics, per les quals passaren centenars de persones), i fins i tot algunes persones que posteriorment han tengut alguna vinculació amb el teatre, de manera més o manco estable. Es va treballar durament i, com ocorre sempre que es fa feina, en va quedar un pòsit.

LA REPRESA

La gestació de la represa es va produir entre l'any 2014 i l'any 2015. Algunes persones constàvem que existien les mateixes mancances teatrals que havien fet que es muntàs el Grup de Teatre de l'IEE dues dècades abans. Malgrat la hivernació, existien bones condicions per poder tornar a reprendre les activitats.

Així, un grup de persones interessades a tornar a posar el grup en escena ens posàrem en contacte amb la direcció de l'Institut d'Estudis Eivissencs i acordàrem reemprendre'n les tasques. Amb una bona acollida per part de la comissió executiva de l'IEE, ens posàrem en marxa. Així, el Grup començà a escalfar motors el curs 2015-16, amb un Taller de Teatre dirigit per Vicent Tur. En aquest taller, algunes de les persones que després intervendrien en les obres posades en escena varen començar a exercitar-se en l'art del teatre, i d'altres continuaren la seua formació. El Taller va ser valorat molt positivament, de manera que hom es va comprometre, per al curs següent, a realitzar un nou Taller i a posar una peça de teatre en escena.

La gestació de la represa es va produir entre l'any 2014 i l'any 2015

D'aquesta manera, per al curs 2016-17, es reemprengué el Taller de Teatre, i, un cop realitzat, es posaren en marxa els assaigs per representar l'obra d'Aristòfanes *La Pau*, convenientment versionada per Vicent Tur, que també la va dirigir. Seguint la tradició del grup, se'n feren representacions per a estudiants d'ensenyament secundari i batxillerat (en horari escolar) i representacions obertes a tots els públics, durant el cap de setmana.

Animats per l'èxit de la peça d'Aristòfanes, l'any següent es va decidir posar un nou Aristòfanes en escena: aquesta vegada fou una versió de *L'Assemblea de les Dones*, sota el títol *Assemblea 3.0* (realitzada per Bernat Joan), dirigida, altra vegada per Vicent Tur. Tal i com havia ocorregut l'any anterior i com es faria en els anys següents, es realitzaren representacions dirigides a estudiants i d'altres obertes a tothom.



Per al curs següent, ens vàrem proposar una actuació més ambiciosa: ja no es tractava de buscar un clàssic per versionar-lo i posar-lo en escena, sinó de posar-hi una obra de producció pròpia. A tal efecte, des de l'Institut d'Estudis Eivissencs, es va convidar diversos dramaturgs de les Illes Balears (en una convocatòria oberta) perquè fessin, cadascun dels que hi participarien, una escena al voltant d'un tema prèviament escollit: la por. Naturalment, es podia tractar, de manera lliure, des de la perspectiva que cada autor trobàs més convenient. Així, va sorgir una peça extraordinàriament polièdrica, en què la farsa i la tragèdia es donaven la mà i en què la por era presa amb tota la seriositat del món o de la manera més desenfadada.

El resultat fou la peça coral *No tenguis por*, amb aportacions de Josep Ramon Cerdà, Carme Planells, Vicent Tur i Bernat Joan. Jaume Vidal va versionar un conte d'Edgar A. Poe. Al frontispici de la publicació de l'obra, Vicent Tur hi escrivia: "Aquest deu ser l'espectacle més incongruent que li ha tocat dirigir mai a un servidor; per la diversitat de propostes textuais, que van del drama expressionista a la farsa esbojarrada, i per la immensa quantitat d'opcions que això deixava obertes. Actuar o dirigir, al final, consisteix a decidir per quina porta passes. I tancar totes les altres. Si al final n'ha resultat una obra de teatre decent, cal atribuir el mèrit als actors i a la qualitat dels texts. Ara bé, el tema també hi ha fet alguna cosa: la por. La por adopta la forma negra d'una garra, la forma de l'obsessió, de l'amenaça, de l'Estat, de les normes injustes, de la bogeria, el temor íntim i quotidià d'haver d'agafar un vol. La por reclama submissió, però no es preocupa de la congruència. Deu ser que hi ha tantes pors com persones. I, al cap i a la fi, un diria que totes les pors són la mateixa". Les representacions d'aquesta peça es varen dur a terme a la sala petita de Can Ventosa, i no a la sala gran com havia estat tradició del grup. Hom va considerar que un ambient més íntim i recollit seria més adequat per a l'obra. I així es va contribuir també a donar utilitat a una infraestructura no suficientment utilitzada.

Per al curs següent, decidírem posar en escena una obra en homenatge a Isaac Asímov, per aportar-la a la commemoració del centenari del seu naixement. Dins el grup hi havia persones aficionades a la ciència-ficció, i un

Per al curs següent, ens vàrem proposar una actuació més ambiciosa

grapat d'admiradors del novel·lista russoamericà. La peça, que tornava a constar d'escenes diverses, fou escrita a quatre mans per Vicent Tur i Bernat Joan. En ella, hi apareixien des d'un robot que parlava en vers i tenia no sabem si ultraprotegit o directament segrestat el seu amo, passant per un algoritme que atribuïa o no préstecs en un banc (com ja ocorre en la realitat), per un prostíbul on els serveis els proveïen hol·logrames, per uns robots que en ser desconnectats provocaven una desgràcia fins a un robot ambiciós que, al Vaticà, aspirava a acabar convertint-se en papa.

L'obra s'havia de posar en escena durant la primavera de l'any 2020. De manera que el Taller de Teatre va començar, com d'habitud, a la tardor de 2019, però, com si la ciència-ficció hagués envaït el conjunt del Planeta Terra, es va haver d'interrompre a causa de la pandèmia provocada pel virus SARS-Covid-19. El confinament que va provocar la pandèmia i que va trasbalsar les vides de tothom pertot arreu va provocar el parèntesi d'aquest any 2020. De manera que les activitats del grup es varen reemprendre, amb moltíssimes restriccions, a partir de la tardor del mateix 2020. I no es normalitzaren mínimament fins ja ben avançat l'any 2021. Haver d'assajar amb màscares (no teatrals, sinó quirúrgiques!), en petits grups, mantenint distàncies, no podent-se tocar, etc, etc, va provocar un trasbals que va requerir del sorgiment de noves habilitats per part de totes les persones que hi varen participar. El teatre, ai las!, no havia de ser diferent de tots els altres ordres de la vida. Per això, quan vàrem posar *Tu, robot* en escena, tots vàrem respirar amb un cert alleujament. La peça, escrita abans de la pandèmia, tenia algun paratge relativament profètic. En un, concretament, un robot que parlava en vers hi deia:

“Abans agafaves virus,
mesclant-te entre la gent,
i ara tens vida sana,
i bon menjar, bon al·lot,
i res dolent s'encomana
de la mà d'un bon robot”.



Certament, no hi ha res millor per evitar la pandèmia que aïllar-se completament dels humans i tenir els robots per únics companys i amics.

Per al curs 21-22 vàrem reemprendre la idea de fer una convocatòria oberta a dramaturgs diversos (en aquest cas, restringida a l'illa d'Eivissa), al voltant d'una altra qüestió que vàrem considerar que donava prou joc: els set pecats capitals. La convocatòria va tenir una resposta ben considerable. Hi participaren Jesús Ballesteros, Vicent Tur, Bernat Joan, Irene Roig-Francolí, Neus Riera i hi hagué una peça versionada del clàssic Francesc Eiximenis. Així, la ira, l'avarícia, la luxúria, la peresa, la gola, la supèrbia i l'enveja desfilaren per dalt l'escenari en escenes diverses amb aquest connector comú. L'obra es va estrenar al Teatre Espanya, de Santa Eulària del Riu, i se'n varen fer diverses representacions a Can Ventosa, a la Vila d'Eivissa.

Paral·lelament, al llarg d'aquest curs, es realitzaren diverses representacions de la peça Roca&Roll, basada en la poesia de Toni Roca, amb música d'Albert Oliva i direcció de Vicent Tur. Roca&Roll es va representar a Sant Antoni de Portmany, Sant Josep de sa Talaia i Formentera.

Entre 2015 i 2022, totes les peces de teatre han estat dirigides per Vicent Tur, que ha aportat, amb el seu mestratge, un camí clar i sòlid per al conjunt del grup. Així mateix, durant tota aquesta etapa, el grup ha comptat amb la tasca poc coneguda i callada de producció, a càrrec d'Esperança Mari. A partir del curs en què entram a l'hora d'escriure aquest paper, la direcció correrà a càrrec d'Àngels Martínez, una vella coneguda del grup, tant com a directora com en qualitat d'actriu, que ha participat en les seues dues etapes. Vicent Tur continuarà impartint el Taller de Teatre i formant així les persones que posteriorment acabaran posant les obres en escena. I la producció passarà a mans de Joana Tur, que sempre ha fet d'enllaç amb la comissió executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs (durant bona part del temps, conjuntament amb Montserrat Montés). Tant l'una com l'altra són actrius estables del grup.

L'IEE va signar un conveni amb l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears

No hem d'oblidar, així mateix, que el Grup sempre ha comptat amb el suport de l'Escola d'Arts per al vestuari i l'escenografia, i amb les dependències de Cas Serres, del Consell d'Eivissa, per als seus assaigs, així com amb Can Ventosa i la resta de teatres d'Eivissa i Formentera per a les seues representacions.

COL-LABORACIÓ AMB L'ESADIB

Per promoure una millor formació entre els membres del grup (i, encara més, oberta a d'altres grups de teatre amateur de l'illa d'Eivissa), l'IEE va signar un conveni amb l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears, que va donar els seus fruits en un Curs de Veu, que es va dur a terme durant la tardor de 2021. El curs va anar a càrrec de Joan Manel Vadell i de Cristina Francioli, ambdós membres del Departament de Veu de l'ESADIB.

Continuarà oferint teatre en llengua catalana

PERSPECTIVES DE FUTUR

El Grup de Teatre de l'IEE és, actualment, un grup prou consolidat en el marc de l'escena eivissenca. Treballa per oferir teatre als estudiants, comptant amb el fet que els jòvens i adolescents poden i han de consumir teatre per tal de desenvolupar part de les seues habilitats. I per pur plaer, que el teatre sempre ha tengut aquest doble vessant.

Continuarà oferint, evidentment, teatre en llengua catalana, en un marc en què la llengua es troba en una situació considerablement precària i en què totes les aportacions al seu ús realment compten i resulten importants.

I ajuntarà persones que, formant-se i fruint, van fent les seues passes en un àmbit tan interessant, complex, ric i divers com són les arts escèniques. ■

Pere Mascaró, motivats i sempre motivants

Carles Cabrera

Impulsor i col·laborador de la Mostra de Teatre Escolar de Palma i de la col·lecció Didàscalos, Pere Mascaró (Palma, 1966) és autor de diversos llibres sobre pedagogia teatral: Quadern de teatre (1998), Jo Epidaure (1999), Tragèdies i comèdies de don Abili a l'Olimp (1999), Teatre, l'art a l'ensenyament (2000), Teatro, el arte en la enseñanza (2001), Però què és això del teatre? (2005) i Més teatre educatiu (2008). Fou el meu primer mestre de teatre a Pius XII. Veig que continua actiu i ben viu. Em mostra el seu cau, com ell mateix el bateja. Davallam unes escales del col·legi Santa Mònica amb els cartells dels muntatges dirigits per ell. Ens endinsam a una sala on té la màquina de cosir de la seva sogra, elements del teatre d'ombres i quatre treballs manuals ressacosos del Halloween passat. Al darrere, hi ha la seva aula de teatre: un escenari tot emmirallat, cartells pertot, més fotos arreu, amb frases cèlebres de Wilde o Stanislavski.



També havies estat alumne de Pius XII, on havies tingut grans professors com ara Tonina Canyelles o Mateu Morro...

Sí. Vaig assistir l'altre dia a l'homenatge al vuitantè aniversari de Canyelles. De fet, hi duia la regidoria. Vaig estar encantat de viure'n l'experiència. Tonina, la poeta punk, em duu uns records impressionants. Deies que parlaries del passat, però tots aquests records que puguis tenir com a exalumne de Pius XII, a mi se'm traslladen també a tota una època d'estudiant. Vaig descobrir el teatre gràcies a ella i no he deixat d'admirar-ne l'empenta. Ens ensenyava català. I llavors també una extraescolar de teatre per usar la llengua a fi de donar-li més vida. Morro vingué després. Hi va haver un moment en què ella va decidir canviar d'aires, deixar l'educació i dedicar-se a altres curolles com les antiguitats. Necessitava aturar un poc i aquest buit l'ocupà en Mateu. El que passa és que, al cap d'un temps, el col·legi la recuperà no ja com a professora de català, però sí de teatre. I jo vaig rebre tota la formació de batxillerat i COU de teatre allà amb ella. És una experiència impressionant que ha desembocat en el fet que els meus esforços els hagi dedicat sempre en els camps del teatre i l'educació per tot el que aporta. T'adones que pots donar-li també tot aquest mateix sentit als qui venen darrere tu.



Mentre estudiava Magisteri en el meu cap el teatre continuava bullint

I en acabar de Pius XII, anares a estudiar Magisteri a la Universitat de les Illes Balears?

Aleshores mentre estudiava Magisteri en el meu cap el teatre continuava bullint. I és quan em vaig presentar a les proves de l'Institut del Teatre de Barcelona i ja me'n vaig anar a cursar formació en Arts Escèniques. Tant és així que el darrer any de Magisteri em va quedar a mitges; després, en tornar, ja hi havia hagut una reforma de l'educació i ja no només havia d'acabar un semestre sinó que m'havia de matricular de més assignatures. Tot es va complicar. No ho vaig acabar. Tanmateix, el meu esperit és totalment de mestre.

I a la UIB t'integrades al grup de teatre universitari Magisteri Teatre-Mag Poesia d'Antoni Artigues?

No, perquè llavors Artigues encara no havia fundat la companyia de teatre. Això sí, quan vaig tornar de Barcelona, per horari, ja havia començat a Pius XII com a professor. Aquell mateix any, per problemes familiars, em vaig apuntar a un parell d'assignatures. Una de les tres l'ensenyava Artigues. En aquell moment, ell sí que anava implicadíssim amb tota la moguda del teatre, i m'encarregà si em podia cuidar de dirigir un muntatge de *Lisístrata* d'Aristòfanes –que no casualment és la mateixa obra que vaig dirigir al primer any que faig feina a Pius XII. Jo n'assumia la direcció i els meus companys universitaris hi actuaven. Amb Artigues, podies triar entre poesia o teatre i, evidentment, jo em vaig llançar de cap en aquesta darrera opció.

Vèiem que ja de bell antuvi et decantes bastant per la Direcció, però, en canvi, quan anares a l'Institut del Teatre et formares en Interpretació Textual, no?

Podies inclinar-te per Interpretació Textual, Direcció, Cos i, quan jo estava acabant d'estudiar, començava la possibilitat de cursar-hi Veu. De fet, una de les millors professores de Veu de tot l'Estat espanyol era Coralina Colom, molt reconeguda i que innovà la manera d'ensenyar a treballar la veu, que no és fàcil. Però jo som de la primera branca. Vaig començar a escola i després a Magisteri en algunes matèries que et permetien d'ensenyar didàcticament. Jo sempre ho vaig encaminar tot molt cap al teatre amb un musical en

què dirigia la cantata d'*El rei Tutup* (1987) de Gabriel Janer Manila a partir de la rondalla mallorquina. Aquí hi participava gent procedent de corals de tota l'illa. Se n'havia d'escenificar una part i jo m'encarregava de muntar tota la rondalla entre cantata i cantata.

I com valoren la formació universitària dels estudiants d'Art Dramàtic actualment?

Les escoles de teatre estan totalment obsoletes. Totes les matèries demanen una revisió i cal elaborar un pla d'estudis nou. En ple segle XXI, encara em qüestion per què es fa pantomima i mim per separat o com així continuam amb esgrima. Puc comprendre que em justifiquin que és per mor dels clàssics. Però, quina quantitat d'actors represen-

Les escoles de teatre estan totalment obsoletes

ten un clàssic amb espases? Convendria més que el qui s'especialitza en determinats clàssics cursàs una formació específica per aprendre'n, però que tothom hagi de passar per l'adreçador i, en canvi, la formació pedagògica deixi tant a desitjar quan molts d'ells acabaran ensenyant classes de teatre no fa sentit.

I la majoria de professors de teatre als centres públics són gent d'altres departaments que no està formada teatralment parlant.

Jo vaig conèixer, havent acabat els meus estudis, a través d'un màster, el meu gran mestre de la pedagogia, Georges Laferrière. Va esdevenir degà de la Facultat d'Arts del Quebec. Ell estava de Dramatització a l'ESADIB. Es veu que al Canadà des d'infantil fins al batxillerat la Dramatització és obligatòria i s'integra dins els currículums. Laferrière es demanava quin era el perfil específic d'un mestre de teatre. Per ell, el perfil representava un centaure entre artista i pedagog que rebí alhora una preparació i uns recursos artístics, però també amb un compromís pedagògic ferm. D'ambdós neix el mestre de teatre. Ara com ara, nosaltres tenim aquest partenariat en què, de vegades, pot aparèixer un especialista en teatre o un pedagog, però necessitam gent preparada que a la vegada vulgui exercir aquesta funció. Sovint el qui està format en teatre aspira a actuar i no li

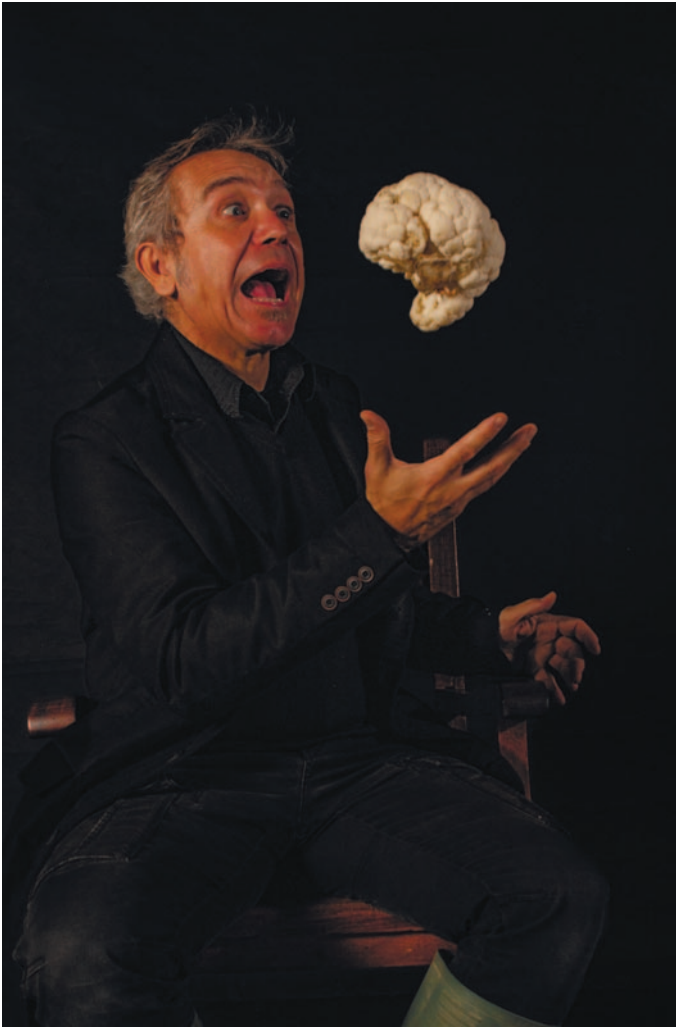
Es veu que al Canadà des d'infantil fins al batxillerat la Dramatització és obligatòria i s'integra dins els currículums

donen altra opció que impartir un taller o curs de teatre, que no vol dir que no l'umpli, però no és el que cerca. Hem de menester gent vocacional. I no en falten, eh? Però els plans d'estudis han de proporcionar aquestes eines perquè se'n surtin. Als docents els sobra bona voluntat, però sovint els falten aquests recursos escènics. I el pitjor que ens pot passar, òbviament, és acabar despertant als alumnes animadversió envers el teatre. I, malauradament, n'hi ha hagut massa casos!

I a Barcelona actuares en algun muntatge de teatre i actuacions per a la petita pantalla, veritat?

Sí, vaig intervenir un parell de vegades a la TV i vaig fer també dues obres amb Jordi Mesalles. Mesalles va ser un director reputat que va morir d'un atac de cor amb només una cinquantena d'anys. Ara –per altres motius– s'ha sentit molt de rebombori entorn de Joan Ollé, recentment traspasat, i professor de l'Institut del Teatre com Mesalles. Ells dos eren els *enfants terribles* amb ganes de provocar i crear una nova manera de fer teatre a Barcelona. Jo

Els meus esforços van adreçats més aviat cap a la didàctica i la formació



tenc la immensa sort de treballar amb Mesalles; el que passa és que m'agafa mentre jo curs els meus estudis allà i això va crear certa polèmica en el sentit que un alumne no ha d'actuar mentre s'està formant. Després s'ha intentat evitar en la mesura que s'ha pogut amb uns horaris xapats i allargassats bastant incompatibles tant a l'Institut com a l'ESADIB. Ho entenc. Al capdavall, aquests graus exigeixen la màxima assistència.

Val a dir, de passada, que excepcionalment també has conreat l'escriptura teatral.

Ho dius per *Na Francina heroïna i el bruixot Borinot*? I he escrit qualche cosa més i he adaptat obres, però no és el camp a què més temps he dedicat ni el que més plaer m'aporta personalment. Els meus esforços van adreçats més aviat cap a la didàctica i la formació. El passat mes de novembre em vaig ocupar d'unes jornades del projecte MAP Teatre. Havia d'anar a fer-les a Eivissa i després en tenia unes altres a Palma i un aprofundiment també aquí a Ciutat per treballar el teatre aplicat a l'educació. A més fa deu anys si no m'he descomptat que també exercisc de professor associat a l'ESADIB. Hi enseny només una matèria, la Didàctica de l'Expressió Dramàtica, perquè el temps és limitat i el dedic a les escoles, però la Didàctica m'agrada i hi puc treballar a pler.

Podries parlar una mica més d'aquest projecte del MAP?

I tant. Fa anys que estic amb la Conselleria de Fons Europeus, Universitat i Cultura amb un projecte d'innovació que es duu a tots els centres educatius. El que pretén és inculcar la dramatització dins les aules en horari lectiu. MAP correspon a les sigles de tres verbs com són motiva't, acciona't i projecta't. Els conjugam en imperatiu perquè sigui el mateix alumne i el mateix professor el que ho pugui generar sempre en col·laboració i amb suport d'especialistes en arts escèniques, que entren dins les aules. A part feim jornades de formació per als ensenyants. Qualsevol professor pot sol·licitar-ho independentment del departament a què pertanyi, que treballi per projectes o que sigui el tutor del grup. En aquest moment, hem arribat al màxim que es podia permetre (vint centres educatius) tenint en compte que a cadascun hi ha un parell de grups-classe que hi participen. Això ascendeix a devers 950 alumnes de primària, secundària i batxillers que hi participen enguany. Aquesta activitat nasqué en el moment que començà la pandèmia i es va topar amb totes les limitacions que això comportava; els qui ho encapçalàvem volguérem continuar-ho amb restriccions i màscares incloses. El procés havia d'avançar perquè sabem que el teatre és terapèutic i implica superació. En un moment com el de la Covid-19, era un bàlsam sanador que ajudaria d'alguna manera a aportar quelcom més a l'estructura educativa. Hi duim uns quants d'anys treballant i a hores d'ara vivim el moment més àlgid, complet i potent amb un total de 22 especialistes.

A través del director del col·legi Pius XII, Jaume Conti, tu entres a treballar-hi i de llavor ençà.

Sí, ara hi faig unes quantes hores dos pics per setmana. Per horaris, m'ho puc combinar amb Santa Mònica perquè, per a mi, Pius XII és el primer espai i li dec molt. Allà hi nasqué molta cosa tant com a alumne com després les meves primeres feines com a mestre.

MAP correspon a les sigles de tres verbs com són «motiva't, acciona't i projecta't»

Com entraves en contacte amb els primers Encontres de Teatre en Català a l'Ensenyament Secundari?

Arran del IV Encontre que hi vaig anar a fer un taller, i en acabat ja varen actuar els meus alumnes a l'Encontre de Muro a la cinquena edició.

I com veus el teatre en català a les escoles de les Illes avui dia?

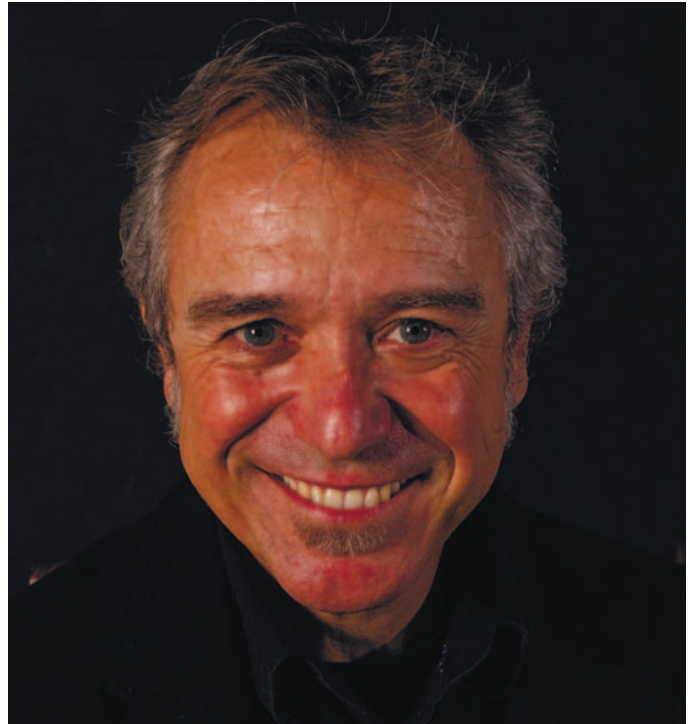
L'activitat de teatre viu saludablement bé dins les escoles, però el problema rau en el fet que el sistema no l'està drenant gens satisfactòriament. Malgrat tot, hi ha un bon nombre de persones implicadíssimes i lliurades a la causa perquè la flama es mantengui. Va començar a Manacor, però després jo crec que Palma li ha anat donant molta embranzida i és ver que ells es quedaren amb la fama però... Sempre que es parla de teatre educatiu, trob injust que únicament es valori Manacor o la Mostra de l'Ajuntament d'allà. Jo he vist, he estat implicat i he col·laborat a la Mostra de Cort i s'ha de reconèixer que ha tengut anys brillants amb una participació absoluta. Grups de Palma i tot Mallorca, no només de la zona de Llevant, que han fet treballs increïbles, de manera que, sortosament –sense llevar-li el mèrit que té!–, no tenim només una sola fàbrica de generar teatre. Per tant, molt alerta de no penjar una sola etiqueta i condemnar tota la resta perquè hi ha llocs que no ostenten aquesta fama, però que fa anys i panys que piquen pedra.

L'activitat de teatre viu saludablement bé dins les escoles

Ara ho citaves. També romangueres una legislatura engellant l'Escola Municipal de Teatre de Ciutat?

A l'Escola nova de teatre s'hi va voler imprimir un altre format en el moment que era regidora de Cultura Nanda Ramon. A ella li interessava perquè eren els anys que reformà el Teatre Mar i Terra de Palma, que havia romàs anys tancat, i començà a tenir aquell espai funcional. Li interessava que allò acabés essent la seu de l'Escola. Anys enrere, el curs 1984-85, l'havia fundat el pintor i escultor, que n'havia estat el primer director, Pere Martínez Pavía, a Ses Voltes. Al primer semestre, nosaltres també anàvem a

A l'Escola nova de teatre s'hi va voler imprimir un altre format



la cripta de Ses Voltes perquè era un any de transició mentre s'acabava de restaurar el Mar i Terra, on ens traslladarem al segon semestre. Només hi vaig quedar un any, emperò. Vaig començar a copsar rareses i enveges i me'n vaig desentendre aviat.

I saps si allà continua?

No ho sembla no? [riu]. Sí, allà continua. Ha tornat a canviar de fórmula, perquè ara tot funciona a través de licitacions i em pens que tengueren certs problemes legals, però n'estic bastant desconnectat. Per qüestions burocràtiques, pareix que només hi deixen fer tallers esporàdics perquè, com a escola, no s'ha pogut obrir. Continua essent una escola per allò de feta la llei, feta la trampa, però desconec completament com opera. ■

El teatre a l'escola.

Un món per descobrir

Assumpta Illa Armada

Els deu darrers anys previs a la meva jubilació vaig estar fent feina a l'IES Josep M Llompart. Anteriorment, havia treballat a diverses escoles com a mestra d'Infantil, de Primària i d'Educació Especial.

En aquest institut, s'imparteixen estudis d'Arts Escèniques des de l'any 2008 dins el Batxillerat Artístic. Mentre jo hi vaig ésser, també hi havia una optativa de "Taller de teatre" a 1er i 2n d'ESO. Aquesta assignatura la impartia un mestre del Departament de Català, que es va jubilar poc temps després que jo arribés.

Com que tot això del "teatre" fa una mica de por i/o mandra, no hi havia candidats que el poguessin substituir. Aleshores, vaig pensar que podria ser l'ocasió perfecta per fer arribar aquest taller a un altre perfil d'alumnat. Des de ben jove, m'ha agradat el món de la interpretació i, com que jo havia rebut formació teatral i ja tenia alguna experiència dins el món del teatre, em vaig oferir per fer-me'n càrrec i sortosament m'ho varen acceptar, per la qual cosa el taller va passar a dependre del Departament d'Orientació, del que jo formava part.

Gràcies a això, es va obrir una porta que va permetre la incorporació al taller d'aquells alumnes que d'altra manera potser no hi haguessin pogut accedir. Estic parlant dels que en dèiem NEE i NESE. Tot i que el taller no era exclusiu per a ells, sí que en formaven part en un percentatge més alt del que hi havia abans.

Aquest canvi de perfil va fer possible que alumnes considerats "difícils", amb un historial personal, familiar i acadèmic desfavorable, poguessin trobar un espai on les seves capacitats i fortaleses fossin reconegudes i valorades no només pel docent, sinó pels propis companys. Això repercutia en reforçar la seva autoestima i alhora redundava en un canvi del seu comportament. Aquells infants que generalment presentaven un caràcter disruptiu dins l'aula, a poc a poc es convertien en alumnes responsables quan se'ls encomanava alguna tasca "important", com ara dur la il·luminació, fer d'ajudants de direcció, etc. Volien que es confiés en ells i s'hi esforçaven per aconseguir-ho. Era sorprenent veure com aquells/es alumnes als quals se'ls considerava incapaços d'aprendre res, de sobte s'aprenien monòlegs sencers i podien desxifrar textos teatrals alhora que anaven incorporant nou vocabulari al seu bagatge personal.

La programació estava dividida en els tres trimestres escolars. El primer, anava dedicat única i exclusivament a fer dinàmiques de grup acompanyades de tècniques d'interpretació. D'aquesta manera el que volia fer era crear una cohesió de grup amb el qual més tard poder treballar. Treballàvem l'expressió oral i corporal, la comunicació, improvisació... però sobretot es tractava d'agafar confiança, conèixer-se entre ells i respectar el treball de l'altre veient la diferència no com un inconvenient, ans al contrari, com una avantatge. Era un temps per jugar i passar-ho bé i això els engrescava.



formaven part del grup com qualsevol altre, aportant tot el que sabien i guanyant-se l'admiració dels seus companys. Podria parlar, per exemple, d'en Carles, que encara que estigués diagnosticat com a Síndrome d'Asperger, va ser capaç d'escriure, memoritzar i interpretar el seu propi monòleg; o d'en Sergi que, tot i haver patit paràlisi cerebral i anar amb cadira de rodes, gràcies als seus companys que s'hi abocaren des d'un bon principi, va poder interpretar un dels personatges de l'obra. Són dos exemples, però n'hi va haver més i tots ells i elles varen deixar en mi una empremta inesborrable. Però al final, que tinguin o no alguna discapacitat, *jo pens que tots en tenim alguna o altra,*

no té cap importància. El que sí és important és que tinguin ganes. Ganes de superació, de passar-ho bé, de compartir...

I així és com es pot crear la màgia damunt un escenari, que, després, els seus companys de classe podran veure i admirar amb un altre punt de vista del que tenien abans. Aquells companys que no estan acostumats al teatre perquè pensen que és avorrit i prefereixen les pel·lícules amb efectes especials, però que quan veuen actuar els seus companys, resten en silenci a les seves butaques d'espectador, un silenci respectuós només trencat per les rialles provocades pels gags que surten de tant en tant, fins al final que esclaten en aplaudiments plens d'admiració per allò que no creien possible. En acabar, molts voldrien apuntar-se al taller, però això no és possible. Els recursos són limitats i no tots hi poden accedir.

Crec que avui en dia el teatre a l'escola segueix essent la nostra gran assignatura pendent. No podem dir que sigui una matèria important si no la valoram, i la deixam en mans d'algun professor "tocat de l'ala" que sigui capaç d'engrescar-se en un projecte que li suposarà haver de treballar en solitari, invertint molt de temps extra de feina i, segurament, assumint algunes despeses que hauran de sortir de la seva butxaca.

Quan parlem de teatre, estam parlant de tantes coses... disciplina, compromís, responsabilitat compartida, treball en equip, autoestima,

valors, igualtat, gestionar emocions, superar reptes etc., etc... Aleshores... què més es pot demanar?

Tothom sap que els infants aprenen jugant. El teatre és joc i, per tant, la millor eina educativa amb què tot és possible. Hem de perdre la por com a docents i reivindicar la importància del teatre dins l'educació, si volem formar persones amb valors, esperit crític, sensibles i tolerants, capaços de gaudir de la cultura en tots els seus àmbits, i que ens ajudi a trobar una altra manera de fer escola, més creativa i entretinguda que enganxi tant a alumnes com a docents. ■

Entrevista a Biel Jordà Ramis

Tomeu Estelrich Rigo

Director de teatre i dramaturg, resideix a Sineu. És professor i, actualment, cap d'estudis a l'ESADIB, Escola Superior d'Arts Escèniques de les Illes Balears. Juntament amb na Marta Barceló, va dirigir durant vint anys la companyia de teatre-circ Res de Res & En Blanc, considerada com a pionera en el gènere del teatre-circ. Per la combinació de música viva, actors teatrals i acrobàcies creen un teatre innovador amb el qual han viatjat per mig món. Actualment codirigeix el C.I.N.E, Centre d'Investigació Escènica de Sineu, un espai on cada any més de 15 companyies diferents d'arts escèniques venen a fer les seves residències artístiques.

Què vares estudiar?

Vaig començar a estudiar teatre amb Leona Di Marco al Teatre Sans de Palma. Tot d'una vaig saber que em volia dedicar al teatre i vaig partir cap a Barcelona on vaig estudiar la Llicenciatura de Direcció i Dramatúrgia a l'Institut del Teatre. En acabar, vaig anar a Londres al centre The Circus Space, per especialitzar-me en circ durant dos anys més. He fet també un postgrau en gestió cultural a l'ESADIB/UIB i darrerament em vaig treure el Màster en Estudis Avançats de Teatre a distància a la UNIR.

Quants d'anys fa que ets professor a l'ESADIB?

Ara fa catorze anys que vaig entrar. Aquell any vaig impartir l'assignatura de Taller I a l'alumnat de tercer i des de llavors aquí som!

Quines assignatures imparteixes?

Les assignatures que estic impartint actualment són Interpretació III, que ve a ser el primer taller d'interpretació textual al qual s'enfronta l'alumnat de tercer; i Escenificació I, on s'imparteixen les primeres bases de com escenificar

teatre al alumnes de primer. Altres anys he impartit assignatures de dramatúrgia i interpretació.

En què consisteix la teva feina?

M'agrada pensar que, en part, la meva feina consisteix en fer entendre als alumnes que la professió que han elegit no és un divertiment. Per arribar a interpretar bé i entendre la tasca de creador, has d'implicar-te tant o més que a qualsevol altra carrera universitària des de la humilitat, la recerca constant i el joc. La resta de la meva tasca docent entenc que consisteix en compartir coneixements, estar sempre obert al diàleg i posar-nos a tots sempre en dubte.

Qui ve a l'ESADIB
és perquè li
apassiona el teatre
o el cinema



Els nostres estudis
requereixen de
forma definitiva del
reconeixement que
els pertoca

Què destaqués del teu treball?

Crec que com a la gran majoria de professorat a l'ESADIB el que em mou és la passió. La recerca constant de trobar les paraules i formes adients per fer entendre un concepte o per canviar una actitud passiva d'un o una alumne/a en una actitud proactiva. No m'agrada anar-me'n d'una classe sense pensar que alguna cosa important ha succeït en aquella sessió.

Com és l'alumnat que ve a l'ESADIB?

El que és segur és que l'alumnat que tria estudiar art dramàtic no és gent que hagi estat pressionada per estudiar aquesta carrera. Qui ve a l'ESADIB és perquè li apassiona el teatre o el cinema i perquè té una inquietud artística molt gran. Cada cop entren més joves, just en haver acabat el batxillerat. És veritat que, ja fa anys, l'edat dels estudiants de l'escola era major, però ara la mitjana està en la de qualsevol altra carrera universitària.

Com arriba l'alumnat al vostre centre? Quina preparació i motivació tenen?

Els joves que arriben a l'ESADIB solen tenir poca experiència en el món de les arts escèniques, alguns i algunes han fet teatre amateur amb els seus pares o bé han fet preescolars de teatre a l'escola i a l'institut, altres han cursat el batxillerat d'arts escèniques; però pocs venen amb grans coneixements previs. La gran majoria de l'alumnat entra a l'escola amb una motivació molt gran, encara que és cert que solen veure's sorpresos, sobretot el primer any, pel nivell d'exigència d'aquests estudis.

Què t'agradaria afegir?

Sembla que finalment es posarà remei a una reivindicació de fa dècades amb la nova Llei d'estudis artístics que s'està gestant aquests mesos i que es vol aprovar al Congrés l'any que ve. Els nostres estudis, tot i ser a tots els efectes equiparables a grau universitari, requereixen de forma definitiva del reconeixement que els pertoca per part de les administracions. És urgent i necessari que s'entenguin les especificitats dels estudis artístics com ja fan la gran majoria de països europeus. ■

EL DCVB fa 60 anys

Martí Janer Torrens

Aproximació a la història del diccionari

ELS ANTECEDENTS

Durant el segle XIX es feren diverses provatures de diccionaris catalans, diccionaris monolingües, bilingües. Caldria destacar-ne el Diccionari Aguiló, recull de materials lexicogràfics aplegats per Marià Aguiló. És una obra de consulta no normativa i és importantíssim pel gran nombre d'exemples a partir d'una extensa bibliografia. És un element de consulta a l'hora de conèixer la llengua antiga. Fou publicat per l'IEC (Institut d'Estudis Catalans) entre 1915 i 1934.

Durant el segle XIX es feren diverses provatures de diccionaris catalans, diccionaris monolingües, bilingües

ANTONI MARIA ALCOVER, UN APASSIONAT DE LA LLENGUA

Nascut a Manacor el 1862 en el si d'una família de pagesos, va créixer en un ambient rural on els pares contaven rondalles als fills abans d'anar-se'n a dormir. Alcover va créixer en un ambient on la llengua i la cultura popular formaven part del dia a dia. Ingressà ben jove al seminari on entrà en contacte amb els homes de la Renaixença a Mallorca, també va conèixer el lingüista i poeta Marian Aguiló.

L'entorn ideològic en el qual es formà Alcover era certament conservador. La seva facilitat per escriure el convertí en un polemista que amb els seus escrits va combatre el liberalisme. Durant aquests anys demostrà una gran capacitat de feina, es deia d'ell " Era més dematiner que l'alba". Un cop llicenciat en Teologia aconseguí les càtedres d'Història Eclesiàstica i Llocs Teològics al seminari de Palma.

DE COM SORGEIX LA IDEA

La tasca de transcriptor de rondalles el feu adonar-se que molts dels mots que ell arreplegava no eren a cap diccionari. Així sorgí la idea d'un diccionari que arreplegués els dialectes, la llengua antiga i la llengua literària moderna. Havia de ser un diccionari que abastàs tot el domini lingüístic.

El 1901 Antoni Maria Alcover publicava la seva lletra de con-vit. Era una crida a tots els amants de la llengua per col-laborar en l'elaboració d'un diccionari de la llengua

La tasca de transcriptor de rondalles el feu adonar-se que molts dels mots que ell arreplegava no eren a cap diccionari

catalana. Tothom estava convidat a recol·lectar paraules de la llengua escrita i de la llengua parlada. El DCVB, (Diccionari català-valencià- balear) més conegut com a Alcover-Moll s'havia de dir en principi Diccionari de la Llengua Catalana, però els avatars de la història feren que mossèn Alcover en canviés el nom un cop es barallà amb la Secció Filològica de l'IEC el 1917.

El projecte lexicogràfic era molt ambiciós, havia de ser un diccionari de la llengua antiga i moderna, que inclogués la variació dialectal amb informació etimològica de la paraula i amb exemples de la llengua viva, locucions, frases fetes o bé petits fragments de textos literaris o de cultura popular on hi aparegués la paraula.

Tothom que hi volgués participar havia d'emplenar unes cèdules -fitxes lexicogràfiques- amb informació d'una paraula concreta. El poder de l'església a principis del SXX feu possible que mossèn Alcover bastís una xarxa de col·laboradors a tot el domini lingüístic.

ELS ANYS DE FORMACIÓ

Alcover aprofità aquests anys per formar-se a universitats europees en la ciència filològica, recordem que els estudis de filologia catalana estaven a les beceroles. A més a més bastí una àmplia biblioteca sobre temes de filologia i lingüística que el posaren en contacte amb els avenços de la disciplina a nivell europeu. Alhora entrà en contacte amb els grans lingüistes com per exemple Bernard Schädler amb qui compartiria recerca filològica per terres pirinenques.

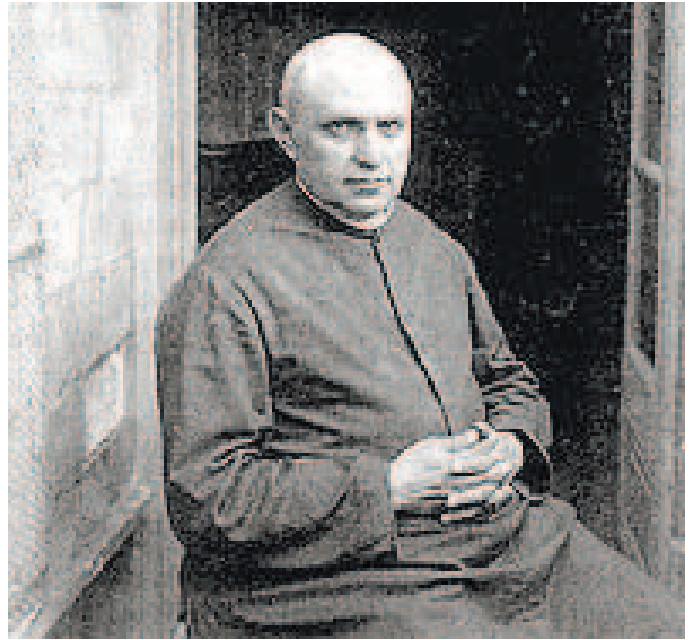
Com a eina de comunicació bastí el Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana, publicació mensual on els col·laboradors donaven el seu punt de vista sobre la recerca lexicogràfica i s'hi publicaven articles d'interès relacionats amb la filologia catalana. Fou una de les primeres revistes de lingüística a l'estat espanyol on Alcover sovint hi publicà textos seus polèmics com la resposta a l'article de Menedez Pidal "Cataluña bilingüe". Els primers anys va arribar a reclutar 1643 persones, membres del clergat i de la classe mitjana.

EL PRIMER CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA

El 1906 se celebrà el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana on per primer cop estudiosos de de la llengua catalana tot el món es reunien per abordar diferents aspectes del lèxic, la sintaxi i de lexicografia catalanes. El congrés fou un èxit amb prop de 3000 congressistes.



Com a eina de comunicació bastí el Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana



Així el 1907 la Diputació de Barcelona fundava l'Institut d'Estudis Catalans i el 1911 naixia la Secció Filològica de la qual mossèn Alcover en seria el primer president. S'ha de tenir en compte de Mossèn Alcover comptava amb el suport d'Enric Prat de la Riba, aleshores president de la Diputació de Barcelona. És en aquesta època quan Alcover trasllada la seva caleixera (un moble amb 33 calaixos i 900.000 cèdules emplenades ordenades alfabèticament) a Barcelona.

La Secció Filològica comptava amb un pressupost generós amb el qual Alcover pensava pagar les cèdules dels seus col·laboradors a una pesseta. Es aquí quan començaren les primeres divergències amb altres membre de la Secció Filològica atès que argumentaven que era impossible pagar els col·laboradors.

Les discrepàncies entre Alcover i els altres membres de la Secció Filològica pel que fa a criteris lingüístics i de redacció del diccionari, així com al model que havia de seguir la codificació del català juntament amb la mort el 1917 d'Enric Prat de la Riba president de la diputació i principal suport d'Alcover, feren que perdés la presidència de la Secció Filològica.

El seu enuig féu que se'n dugués la caleixera a Mallorca i que s'enemistés amb el catalanisme polític. El 1917 coneix Francesc de Borja Moll en una visita a Menorca per arreplegar material lexicogràfic i quedà profundament impressionat per les qualitats en el camp de la filologia del jove. Aconseguí endur-se'l a Palma on serà el seu ajudant en la redacció del diccionari i alhora el forma en la ciència filològica amb l'ajut dels principals mestres de la romanística europea.

Atès que el diccionari necessitava fons econòmics el 1920 s'aconseguí una subvenció del govern central de 25000 pessetes.

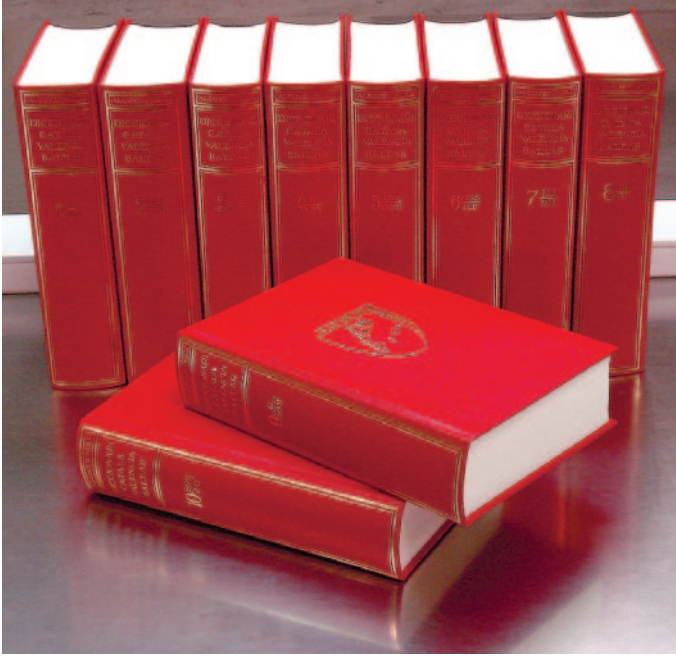
El 1917 coneix Francesc de Borja Moll en una visita a Menorca per arreplegar material lexicogràfic

UNA NOVA EMBRANZIDA

Un cop deslligat de l'IEC Alcover reprén la tasca de preparació del diccionari. Repartí tasca entre els seus col·laboradors, sovint capellans que feien aquesta tasca en època de vacances i les cèdules anaren creixent. Fins a tres calaixeres per emmagatzemar tres milions de cèdules arribà a tenir.

El 1925 apareixen els primers fascicles del diccionari que contenien els articles compresos entre els mots alena i aletejar que foren rebuts amb molt bona crítica en els cercles acadèmics. Fou en aquesta època quan mossèn Alcover decidí canviar el nom del diccionari de Diccionari de la Llengua Catalana a Diccionari Català-Valencià-Balear més conegut com a Alcover -Moll.

El 1926 s'acabà la subvenció del govern espanyol i només li quedaven com font de finançament les diputacions de Palma i Barcelona, l'Ajuntament de Palma i els seus estalvis.



El 1925 apareixen els primers fascicles del diccionari

El 1930 sortia el primer volum però amb ortografia prefabriana fet que impedí poder aconseguir nous subscriptors per a l'obra. Els darrers anys de mossèn Alcover foren durs, malalt i arruïnat, esmerçà els seus estalvis en l'obra del diccionari. El gener de 1932 moria d'un atac de feridura i deixava inacabat el projecte del diccionari.

LA CONTINUACIÓ DE LA TASCA PER PART DE FRANCESC DE BORJA MOLL

El jove Moll havia aprofitat tots aquells anys al costat d'Alcover per formar-se. En més d'una ocasió digué que ell no havia anat a la Universitat ja que tenia la Universitat a casa, a casa de mossèn Alcover on disposà d'una gran biblioteca filològica i de les lliçons dels gran romanistes alemanys de l'època.

Aleshores seguí formant-se en la realització del ALPI (Atlas Lingüístico de la Península Ibèrica) on conegué el seu amic i col·laborador Manuel Sanchís Guarner.

A partir d'aquell moment agafaria les regnes del projecte i continuaria la tasca. El 1935 sortia el segon volum del DCVB, altre cop amb ortografia prefabriana i sense gaire acollida al Principat. Fou aleshores quan Moll s'acostà a l'IEC i mirà de fer les paus. La resposta fou immediata, ben aviat en seria elegit membre.

El 1962 es publicà el darrer volum coincidint amb l'aniversari del naixement de mossèn Alcover

LA GUERRA CIVIL I LA POSTGUERRA

La guerra civil interrompé bruscament el projecte del diccionari, però Moll ja tenia el material de les cèdules. Moll havia comprat la impremta Alcover la qual li serví com a mitjà de subsistència i alhora seria on duria a terme la tasca de redacció del diccionari un cop disposava de tot el material lexicogràfic.

El 1941 s'hi incorporaria el filòleg valencià Manuel Sanchís Guarner que l'ajudaria en la tasca de redacció dels articles. Sanchís romangué a l'illa fins el 1959. El 1949 sortia el tercer volum. A mitjans dels anys cinquanta s'hi incorporaria la jove Aina Moll jove llicenciada en filologia romànica i amb estudis europeus que ajudaria son pare fins la finalització del projecte el 1962.

El 1951 es dugué a terme una exposició itinerant sobre el diccionari a diferents indrets del Paísos Catalans on s'hi donaren conferències i serví per a què més subscriptors s'hi apuntassin. Alhora Moll participava en nombrosos congressos europeus on donava a conèixer la tasca del DCVB.

Durant els anys cinquanta l'obra gaudí del mecenatge de l'industrial català Enric Pérez Capdevila i de la Fundació Joan March.

El 1962 es publicà el darrer volum coincidint amb l'aniversari del naixement de mossèn Alcover. El dos primers volums es tornaren reelaborar i sortiren ara sí amb l'ortografia oficial de l'IEC el 1968.

Acabava així una tasca de més de 60 anys on l'esforç titànic de Francesc de Borja Moll permeté dur a bon port el projecte iniciat amb la Lletra de Convit. El català disposava d'un diccionari singular dins el món romànic, cap altra llengua romànica té un diccionari com el DCVB.

Una tasca que en condicions normals hauria d'haver fet una institució oficial però que per les condicions en què va viure la cultura catalana el SXX se'n va haver de fer càrrec l'eminent filòleg don Francesc de Borja Moll. ■

“La nostra aula pot ser un espai màgic”

Francesc Xavier Alomar Novila

“Ensenyar és molt semblant a fer màgia”

Teller

La frase que encapçala aquest article és de Raymond Joseph Teller, professor de clàssiques de secundària i que, des de l'any 1981, es dedica exclusivament a la màgia amb el duet Pen&Teller (“Fool Us”). Al llarg d'aquest article intentaré justificar aquesta frase i parlarem d'un fet que comparteixen mags i docents: la necessitat de comunicar de manera efectiva el seu missatge.

Tant a un espectacle de màgia com a una aula hi ha uns aspectes en comú: a ambdós llocs hi ha un “públic” normalment assegut mirant cap a un determinat punt de l'estància i, precisament, en aquest punt hi ha una o varies persones normalment dretes que intenten comunicar alguna cosa.

El passat 18 d'octubre un gran mag Juan Manuel Tamariz-Martel Negrón, conegut com Juan Tamariz o Tamariz, ha complert 80 anys amb tota una vida dedicada a la màgia i a l'estudi d'aspectes psicològics que influeixen sobre la percepció de l'espectador. Sobre un dels seus llibres parlarem en aquest article, ja que l'any 1981 Tamariz va escriure primerament com a notes de conferència i, amb posterioritat com a publicació, un llibre titulat “Los cinco puntos mágicos” on parla de molts aspectes amb la intenció d'ajudar les persones que es dediquen a la màgia a millorar la posada en escena dels seus jocs.

Tant a un espectacle de màgia com a una aula hi ha uns aspectes en comú

Des del meu punt de vista, com ja he dit, hi ha un gran paral·lelisme entre la persona que damunt un escenari fa un joc de màgia dirigit a un públic i el docent que es troba davant el seu alumnat fent la seva tasca. En la seva obra, Tamariz fa una referència absoluta a la comunicació que la persona que fa màgia ha de tenir amb el seu públic i, personalment, pens que la seva teoria és totalment aplicable a la feina que com a mestre he fet al llarg dels anys.

Tamariz comença la seva exposició amb dues premisses que hauríem de tenir tots els que es dediquen a la màgia, independentment de l'estil o la branca que treballin: la capacitat de generar una atmosfera de misteri o impossibilitat i la capacitat d'aconseguir una bona comunicació.

Per transmetre aquestes sensacions el mag només compta amb ell mateix, perquè ni els llums, els aparells, el decorat, ni tan sols l'efecte mateix, generaran sensacions en els espectadors, si el mag no sap comunicar, o comunica malament. Per això assenyala 5 punts que posseïm els éssers humans, i que són altament necessaris per transmetre sensacions: la mirada, la veu, les mans, el cos i els peus.

Per transmetre
aquestes sensacions
el mag només
compta amb ell
mateix



LA MIRADA

En primer lloc cal mirar tots els espectadors quan es comença l'actuació (el que anomena fer un ventall amb la mirada per tota la sala), establint connexions invisibles amb ells, com a fils o lligams entre el mag i els seus espectadors, i procurar que aquests fils no es trenquin, ni es relaxin durant tota l'actuació per tal de mantenir el contacte. Amb la mirada s'ha de transmetre afecte, ganes de comunicar, ironia, sorpresa, misteri, tensió, il·lusió...

LA VEU

Aquesta ha d'arribar a tothom que estigui dins l'espai comunicatiu. S'ha de dirigir la veu cap a davant i als costats amb una pronunciació clara, ritme adient i variable sense monotonia. Amb un discurs clar remarcant les idees principals.

LES MANS

Les mans han de formar un conjunt harmoniós amb els braços. Al llibre es descriu que els moviments han de ser corbs i amplis, amb moviments estètics que transmetin sensació de tranquil·litat i relaxació.

Les mans han de
formar un conjunt
harmonios amb els
braços

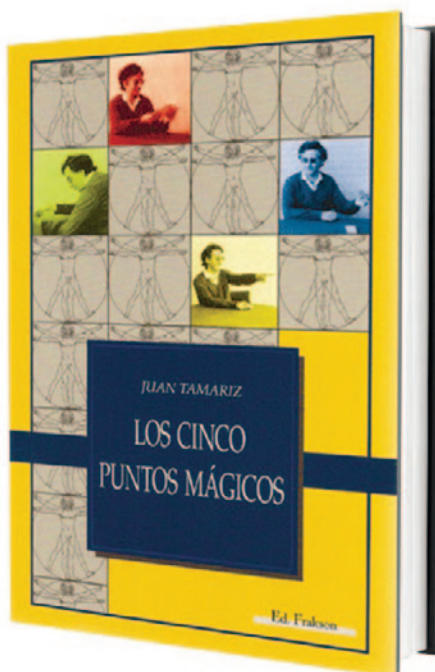
EL COS- ELS PEUS

Encara que són dues parts ben diferenciades, estan íntimament lligades. El llenguatge corporal és un mitjà d'expressió i comunicació immens. Tamariz diu que el cos comunica més del que parlem. La posició dels peus és important per donar al cos una posició equilibrada. I hem d'aconseguir amb el nostre cos abastar tot l'escenari.

Sense cap dubte, treballar els moviments i estudiar els 5 punts màgics de Juan Tamariz permet millorar la comunicació i aconseguir una major atmosfera de misteri o impossibilitat, de la qual parlàvem al principi.

A l'aula s'haurien d'utilitzar tècniques comunicatives d'altres disciplines aparentment alienes a la tasca docent

No trobau que aquestes idees que Juan Tamariz va pensar per aplicar als espectacles de màgia són fàcilment extrapolables a la nostra tasca docent? A l'escola moltes vegades es dona una importància central a la veu, essent considerada l'eina de transmissió de coneixements per excel·lència, però és important introduir elements kinèsics com la mirada, l'expressió facial, el moviment de les mans, els desplaçaments dins l'aula... per tal de millorar la interacció comunicativa a l'escola.



Montse Urpí, especialista en PNL (Programació neurolingüística), en el seu llibre "Aprender comunicación no verbal" (2004) assenyala que la comunicació no verbal pot aportar a l'acte comunicatiu matisos emocionals que no es poden transmetre amb el llenguatge verbal. També fa referència a la capacitat d'influir i captar l'atenció del públic que es distribueix de la següent manera: si només utilitzam la paraula captam un 7% de l'atenció, però usant un to de veu adient el percentatge augmenta a un 38% i implementant el llenguatge dels gestos, el to postural, l'expressió de la cara, etc. arribam a un 55%.

Així, doncs, **a l'aula s'haurien d'utilitzar tècniques comunicatives d'altres disciplines aparentment alienes a la tasca docent** per tal d'afavorir la transmissió del missatge, tal com fa la persona que realitza un espectacle de màgia sobre l'escenari. Així com també posar en joc tot allò que reforça i millora la paraula per tal que el resultat sigui un millor ambient a l'aula, una major atenció, satisfacció i comprensió per part de l'alumnat, que possibiliti uns bons resultats personals i acadèmics gràcies a una comunicació més eficient.

Per acabar una frase d'un altre mag, Dani DaOrtiz:

"Así pues, no hay juegos aburridos o entretenidos... sino buenos o malos comunicadores. Si la persona hallada tras un juego es un gran comunicador, ya tiene mucho ganado. Si es así, pondrá al mismo nivel, el juego más sencillo junto al más complicado."

("Cartomagia semiautomática") ■

L'STEI Intersindical participa a València a la concentració per la reciprocitat plena

STEI Intersindical

Dia 29 d'octubre, el secretari de normalització lingüística de l'STEI Intersindical Carles Cabrera va participar a la concentració per la reciprocitat plena, davant el Palau de la Generalitat, amb entitats com la Federació d'Organitzacions per la Llengua Catalana (FOLC), Acció Cultural del País Valencià, Acicom, Associació Ciutadania i Comunicació i Reciprocitat Ara.

Aquest és el manifest que es va llegir a la concentració:

MANIFEST PER LA RECIPROCIAT PLENA I L'ESPAI DE COMUNICACIÓ EN LA NOSTRA LLENGUA

La reivindicació de la reciprocitat televisiva té una llarga tradició. Comença l'any 1985 amb la xarxa de repetidors de TV3 al País Valencià i sobretot amb la campanya d'ACPV Televisió sense fronteres, una ILP que va aconseguir més de 600.000 signatures de suport l'any 2009 i fou rebutjada per la Mesa del Congrés espanyol el 2010. Els anys 2015 a 2017 la xarxa d'entitats Enllaçats per la Llengua va portar a terme una campanya per un espai de comunicació en català amb l'eslògan una llengua amb senyal que es va estendre a tots els territoris: Castelló de la Plana, Fraga, València, Barcelona, Elx, l'Alguer i Prada de Conflent. L'any 2016 la Plataforma per la Llengua va iniciar la campanya El català sense fronteres; el 2017 ACPV tornà a reivindicar la Televisió sense fronteres; la FOLC (Federació d'Organitzacions per la Llengua Catalana), l'any 2019, va impulsar una nova campanya Per la reciprocitat plena i l'espai de comunicació en la nostra llengua; la plataforma Reciprocitat Ara! també ha desplegat diverses iniciatives

per exigir-la, com la campanya a les xarxes socials iniciada al gener de 2020 o la col·locació de més de 300 pancartes a l'espai públic, i ACICOM ha realitzat diverses accions per orientades a la defensa de la reciprocitat. I el 19 de juliol de 2021 ACPV va organitzar un acte amb associacions, universitats i empreses, presidit per l'aleshores conseller Marzà, per a reivindicar l'execució efectiva de la reciprocitat. Com es veu, moltes han estat les iniciatives de les entitats que hui hi som ací al Palau de la Generalitat.

És important destacar que la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (CELROM), signada i ratificada per l'estat espanyol, preveu el dret de la ciutadania europea a rebre les emissions de les ràdios i televisions públiques de tot l'àmbit territorial. Fins i tot les que s'emeten des d'estats diferents.

La situació actual és la següent: Hem avançat molt pel que fa a la col·laboració efectiva entre À Punt, TV3 i IB3: com a exemple, la normalització de les projeccions simultànies i les coproduccions, o la compra i emissió de la sèrie de TV3 Merlí per part d'À Punt, així com l'entrada d'À Punt en la plataforma conjunta Bon Dia.

Però la reciprocitat dels senyals, continua frenada. En la darrera dècada s'han signat acords institucionals per a la reciprocitat dels senyals televisius (entre els governs català i balear el 2009 i entre els governs valencià i català el 2016). Amb moltes limitacions tècniques, la reciprocitat televisiva només existeix —a les Illes Balears i a Catalunya— per als senyals televisius de la CCMA i d'IB3. És cert que



comptem amb el canal (només per internet) Bon Dia TV, elaborat conjuntament per À Punt, TV3 i IB3, però és un fet gairebé testimonial. Som, per tant, molt lluny de la reciprocitat plena que reclamem.

En el camí dels objectius, hem de reivindicar, novament, que els tres territoris puguen comptar (de fet recuperar) un segon canal múltiple de la TDT, MUX, públic que facilite la reciprocitat de les emissions de les tres corporacions públiques de ràdio i televisió en la nostra llengua. Malgrat que el "Plan Técnico Nacional" elaborat pel govern espanyol no ho haja contemplat, sabem que hi ha suficient espai radioelèctric encara disponible per a aquest segon canal públic per a Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià.

Però més enllà de poder comptar de nou amb aquest segon canal múltiple, actualment hi ha espai al canal públic valencià per incorporar les emissions d'un canal de TV3 i IB3. No hi ha impediments tècnics per poder-ho fer. Per haver-ho fet fa temps.

També hem de demanar a les tres corporacions que facen tot el possible per oferir els seus continguts en totes les plataformes de difusió televisiva en línia (serveis IPTV, OTT, HbbTV) en tots els territoris del nostre domini lingüístic, facilitant al màxim aquesta reciprocitat en les televisions connectades i altres pantalles amb accés a internet.

Les entitats convocants considerem que hem d'anar més enllà de l'estricta reciprocitat televisiva. Les tres corporacions públiques audiovisuals (sense oblidar d'altres com RTVA o les emissions en català de France 3) haurien d'anar més enllà de les actuals col·laboracions (coproduccions de telemovies...), que són ben positives, per treballar en estratègies conjuntes que enforteixen l'espai de comunicació en català, pensant especialment en les noves generacions (públic infantil i juvenil). La creixent competència de continguts disponibles en la llengua castellana (de producció en VO o especialment doblada)

exigeix optimitzar i fer més eficients encara els diners destinats a la producció, difusió i emissió de continguts per a tots els territoris de la nostra llengua.

En aquest espai de comunicació serà clau el paper que hi juguen aquestes tres corporacions, tant pel que fa a la programació i producció de continguts en la nostra llengua que interessen a bona part de la nostra ciutadania com que els oferesquen, en totes les finestres de difusió digital existents hui i en el futur.

Per tot açò, les entitats Acció Cultural del País Valencià, Acicom, Reciprocitat Ara i la FOLC tornem a reclamar hui, al President de la Generalitat Valenciana que acabe amb aquesta situació que patim, des de fa massa anys i, aprofitant l'existència d'espai en l'actual múltiple que té la Generalitat (a causa de la no posada en marxa del segon canal d'À Punt), execute la reciprocitat de senyals entre À Punt i TV3, i pose fi a la censura de TV3 al País Valencià imposada pel darrer govern del PP. I, alhora, exigisca al Govern espanyol la concessió d'un segon múltiple per a garantir la reciprocitat plena i l'espai de comunicació audiovisual compartit en la nostra llengua.

València, 29 d'octubre de 2022

Acció Cultural del País Valencià

Acicom, Associació Ciutadania i Comunicació

Reciprocitat Ara

Federació Organitzacions per la Llengua Catalana (Escola Valenciana, El Tempir d'Elx, Maestrat Viu, STEPV – Intersindical Valenciana, USTEC-STES (IAC), STEI – Intersindical, La Intersindical – CSC, l'Associació Llengua Nacional, Amics de la Bressola, La Bressola, Federació d'Entitats de Defensa de la Llengua a Catalunya Nord, Institut d'Estudis Eivissencs, Associació per la Llengua i la Cultura, Omnium Cultural del Baix Camp...). ■

L'STEI Intersindical ha participat en el XXI Congrés de la Confederación de Educadores Americanos (CEA) a Panamá

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Els dies 16, 17 i 18 de novembre va tenir lloc a la ciutat de Panamá el XXI Congrés Ordinari de la Confederación de Educadores Americanos, (CEA), amb el lema "Per la unitat dels que feim possible l'educació", que va comptar amb representació de l'STEI Intersindical en la persona d'en Biel Caldenty. Aquesta va ser la Declaració final:

1. Renovar, una vegada més, el compromís amb la defensa d'una educació pública, gratuïta, laica, obligatòria, de qualitat amb compromís social, per als nostres pobles.
2. Refermar la determinació a consolidar i protegir els drets ciutadans, polítics i sindicals de les treballadores i treballadors de l'educació, en particular els d'organització, contractació i negociació col·lectiva, vaga i manifestació pública.
3. Refermar la independència, autonomia i el respecte a la diversitat política i sindical de la Confederació, sense renunciar als seus objectius tàctics i estratègics de caràcter general, establerts en els estatuts.
4. Refermar i visibilitzar la voluntat política necessària per millorar de manera sostinguda la inversió econòmica adequada en els pressupostos estatals, perquè l'educació pública sigui de qualitat i contingut social. Cal que es promogui l'accés i la permanència de totes les persones, al llarg de tota la seva vida, en els diferents nivells educatius.
5. Implementar polítiques d'incentiu i suport a l'organització sindical dels treballadors i treballadores de l'educació, que avui es troben sotmesos a contractes de la iniciativa privada. Cal lluitar per tenir una mirada i una acció integral i integradora sobre el tema educatiu, la necessitat de la seva regulació i responsabilitat per part de l'estat.
6. Posicionar la CEA com a exemple de la unitat d'acció i respecte a la diversitat d'expressions entorn d'una lluita comuna: que l'educació sigui realment un dret que el seu exercici es pugui garantir a totes les persones. Cal impedir que aquesta es transformi, a causa de la voracitat dels mercats, en una simple mercaderia d'intercanvi.



continent i en el món. Manifestam la nostra voluntat política, sindical i educativa de reforçar i ampliar els vincles existents, en el marc d'una política d'aliances, que respecti l'autonomia i el lliure exercici a organitzar-se. El reconeixem com un dret fonamental de l'activitat sindical, expressat en la seva major plenitud en el Foro por la Educación en Iberoamérica, com un exemple de cooperació i feina conjunta.

Finalment, expressam la solidaritat més absoluta amb els treballadors de l'educació que es troben actualment mobilitzats en la defensa dels seus drets laborals i sindicals en el nostre continent, i a la resta del món.

Alhora ampliam el nostre compromís i solidaritat amb els pobles del món que pateixen condicions inhumanes de vida, per la manca de lideratges compromesos, que no han estat capaços de resoldre de manera adequada els greus conflictes que s'acaben convertint en guerres cruels, on són les persones les que paguen el preu més alt, amb la pròpia vida.

En molts casos agreujats per la manca d'implementació de formes de desenvolupament sostenible, mitjançant la utilització dels recursos naturals, en consonància amb el respecte als drets humans i a la recerca permanent d'un desenvolupament humà integral, a l'alçada de les necessitats d'una vida digna i en pau.

7. Reconèixer que, malgrat l'afebliment de les idees i mesures neoliberals durant la pandèmia, aquestes s'han agreujat amb tota la força i assetgen frontalment l'educació, tant com a política pública com pel que fa als drets dels treballadors. Un fet que col·loca la CEA com a entitat que articula i participa en totes les formes d'enfrontament al neoliberalisme i als atacs dels mercats i dels organismes internacionals del sistema financer i de l'imperialisme, que imposen mesures i una agenda neoliberal als països.
8. Afirmar la nostra preocupació pel creixement de la dreta i l'extrema dreta neofeixista, neocolonial i supremacista que actua contra l'educació, especialment contra l'autonomia, la llibertat d'ensenyança, la defensa de la ciència i el laïcisme. Davant això, la CEA es compromet a actuar sempre al costat de les forces de defensa de la democràcia, amb la creació de fòrums i accions conjuntes de les seves entitats afiliades i els seus socis per a fer front al creixement d'ideologies, organitzacions i governs amb orientació autoritària.
9. Durant el nostre Congrés va tenir lloc la COP27 a Egipte, una conferència que ha debatut les causes i conseqüències de la crisi climàtica. La CEA està compromesa amb el debat i la construcció de totes les accions que ens permetin protegir la vida en el planeta i fer front al canvi climàtic que ja afecta les poblacions a tot el món, però d'una manera especial en els països més empobrits.
10. Fer una crida a la unitat sense exclusions de tots els sindicats i organitzacions socials que aspiren a construir una societat més justa i democràtica, en el nostre



Durant el Congrés, la CEA va fer un reconeixement a Pere Polo i a Biel Caldentey per tants anys de feina compartida en la lluita sindical internacional, d'acord amb el caràcter internacionalista de l'STEI Intersindical. ■

Una obra de referència en parlar de neules

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

L'arribada del llibre "Cada cosa a son temps i per Nadal, neules" d'en Tomàs Martínez és, sense cap dubte, motiu d'alegria, de goig i de satisfacció per a la comunitat de Mallorca, de les Illes Balears i del conjunt de països que compartim una mateixa llengua i cultura, la catalana. L'obra d'en Tomàs referma el caràcter dels Països que compartim una cultura i una història comunes i ens projecta cap a un futur que volem construir des de la diversitat i el coneixement mutu de cada un dels territoris.

La primera cosa que em va cridar l'atenció del llibre va ser la seva extensió: prop de dues centes pàgines. I la pregunta que em vaig plantejar, des de la meva ignorància, va ser: com és possible que es puguin escriure tal quantitat de coses sobre les neules? Un objecte decoratiu que moltes vegades he observat des de la distància, sense fixar-m'hi massa; o he degustat com a postres de segona categoria sense donar-los importància.

El llibre d'en Tomàs posa les coses en el seu lloc i fa justícia al paper que les neules han jugat en molts aspectes de la cultura del nostre país: en l'àmbit religiós, en el culinari, en el món dels remeis i les cures, en el de l'artesanía, en el de la cultura popular, en el de la literatura culta, en el dels refranys, en el dels oficis... Un mosaic d'informació ben diversa que dibuixa amb detalls de gran investigador el rol de les neules, també conegudes com a "barquillos", al llarg de molts segles d'història.





Com a aprenent que som del món clàssic he prestat molta atenció a l'origen etimològic de la paraula "neula", del mot llatí nebula, això és boira, un element que la gent de Manacor coneixem prou bé. I com si d'una boira sana es tractàs, el llibre d'en Tomàs va caient i ocupa molts espais del món del saber i ens guia, al llarg de les seves pàgines, cap a una coneixença del ric bagatge que aquest element ha tengut i té a les nostres contrades.

Per altra banda, dins el glossari d'accepcions del terme neula hi trobam el significat de "cosa de cap valor en el seu gènere", o del seu derivat neulat que vol dir "esquifit". Idò us puc ben assegurar que aquest llibre té un valor immens i de continguts no en queda gens esquifit, tot el contrari. En aquest sentit, el nom no fa la cosa, hi discrep de totes totes.

Després d'haver-lo llegit, subscriu qualsevol iniciativa que vagi adreçada a reconèixer les neules com a patrimoni immaterial, perquè s'ho tenen ben guanyat. I gran part d'aquesta descoberta ha estat gràcies a la paciència, rigor, exhaustivitat i constància de l'autor del llibre que hi ha esmerçat tant de temps i esforços.

Vull compartir amb vosaltres algunes de les descobertes que la seva lectura ha suposat per a mi, com per exemple que les neules no eren només un objecte decoratiu a les esglésies durant el temps de Nadal, com havia pensat sempre. Tal com podem veure, la seva presència es donava també amb festes com Quaresma, Setmana Santa, Pasqua, Cinquagesma, l'Ascensió, celebracions en honor de la Mare de Déu; i en alguns indrets per mor de la celebració d'algun sant o advocació especial d'aquella contrada. Aquesta tradició d'engalanar les esglésies amb neules es

perdé a Catalunya a final del segle XIX i s'ha mantingut viva a Mallorca fins a dia d'avui.

M'havia imaginat sempre que les neules de paper eren de color blanc, tal com les record des que som infant; i sobretot les de farina. I això tampoc és així, ja que n'hi havia de diferents colors, fetes amb tints naturals, amb la lluminositat i ambient de festa que devien donar als llocs de culte i a altres indrets.

Interessant i molt curiosa també, ara que el sucre és un dels enemics que més cal vetllar, la referència a aquest element com a dispensador de salut, com podem llegir en





el capítol dedicat a la relació de les neules amb metges i apotecaris. Es recomana “prendre el piment o la clarea acompanyat de neules, que retenen durant més temps el vi a l'estómac”, després d'un àpat abundós.

L'obra d'en Tomàs m'ha fet tornar als temps de la infantesa, quan era un al·lot un tant polissó i feia d'escolanet al Convent dels dominics de Manacor. En parlar del “pa d'àngel”, he reviscut moments compartits amb els companys de sagristia que no tornaran mai més. La descripció que fa de la decoració i ambientació d'alguns llocs amb tota casta de detalls m'ha retornat a les vegades que, de nin, em quedava extasiat davant aquelles tires de neules, la llum intensa dels canelobres, el verd de les plantes a les reixes i a l'altar, i la innocència i tendresa del naixement.

En un aspecte més prosaic, l'autor ens explica també per quin motiu es va passar de les neules de farina a les de paper; possiblement per causes de tipus econòmic. En un temps de postguerra en que la gent ho passava magre, les ordres del governador Bestard, no permetien gaires alegries a allò que es podia fer amb la farina. Possiblement va ser un procés gradual, de les darreres dècades del segle XIX i culminà després de la Guerra Civil.

En Tomàs ens conta també al llibre el procés de “democratització” de les neules, de com varen passar de ser un costum gastronòmic dels monestirs, convents i de la població benestant al poble; i de quines eren les dates en què a cada lloc tenien per costum menjar-les.

En un entorn global com l'actual, les neules de farina tenien un seguit de distintius que permetien saber amb precisió quin era el seu lloc d'origen: ja fos un convent, un monestir, una església concreta, un palau reial, una altra casta de palau o una casa particular distingida. Hi ha un parell de capítols ben interessants i molt ben documentats, com la resta, en què ens parla dels aparells per fer les neules i de les persones que s'hi dedicaven, amb la paciència d'un orfebre i l'enginy d'un escultor. Una cosa eren els hostiers i una altra els neulers, amb motlles amb lletres o dibuixos.

Però no tot ha de ser erudició i recerca d'arxiu, hi ha d'haver un temps i un espai per la gatzara i la bulla. I és aquí on anam a raure quan l'autor ens parla d'una combinació màgica que es donava a molts indrets dels territoris de parla catalana: l'entesa perfecta i festosa entre les Matines, la Sibil·la i les neules, amb tot el trull i alulea que s'organitzava dins els temples. L'autor en diu un moment “extralítúrgic”; mossèn Alcover s'hi refereix com “lo gustós és quan sa Sibil·la taia es fil de ses neules que va de banda a banda de l'església”, amb tot el rebombori que s'organitzava.

Hem de fer una parada obligada en el paper de les neules com a calendari per indicar les setmanes i els dies que hi ha de Nadal a Quaresma, en una societat rural acostumada a comptar per dies, setmanes o llunes, amb calendaris a l'abast de molt poca gent. Aquí rau la seva funció pedagògica i de marcatge del pas del temps. Se solien penjar per la Immaculada fins a la data límit del 2 de febrer, dia en què també es retirava el betlem.

Si tenim present la dita “Cap nau sense neules”, també podem dir amb tota la contundència del món que, d'ençà de la publicació del llibre d'en Tomàs, cap altre Nadal es pot entendre sense aquesta obra de referència i tota la informació d'interès que conté. És una lectura que podem recuperar cada any per aquestes dates, com un ritual de preparació per a les festes que clouen l'any natural.

De les neules un tractat
ha teixit com un domàs,
molt de temps hi ha dedicat
el meu bon amic Tomàs.

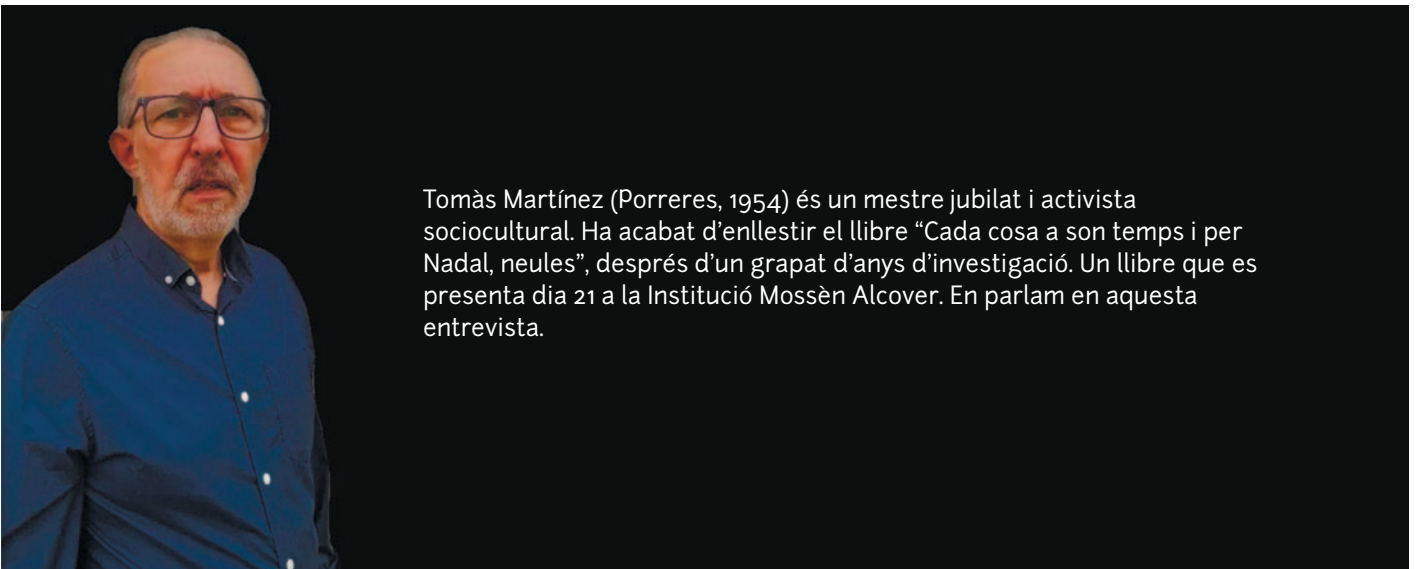
Obra amb erudició
recobra el temps de Nadal,
de les neules fa menció:
patrimoni immaterial.

La Sibil·la en cantar
tornarà tallar el fil,
d'un poble que vol lluitar
i mai més serà servil. ■

Entrevista a Tomàs Martínez

Autor del llibre “Cada cosa a son temps, i per Nadal neules”

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra



Tomàs Martínez (Porreres, 1954) és un mestre jubilat i activista sociocultural. Ha acabat d'enllestir el llibre “Cada cosa a son temps i per Nadal, neules”, després d'un grapat d'anys d'investigació. Un llibre que es presenta dia 21 a la Institució Mossèn Alcover. En parlem en aquesta entrevista.

Amb quina intenció has escrit aquest llibre?

La intenció primitiva era conèixer un poc més bé la història i l'evolució de les neules. Després vaig veure que una finalitat important d'aquesta obra era preservar aquesta tradició tan nostrada.

Com t'has documentat per fer una obra tan extensa?

Les fonts de consulta han estat diverses: arxius, museus, bibliografia diversa, entrevistes a persones que feien neules i entrevistes a persones nascudes el primer terç del

segle XX, per tal que m'explicassin les seves vivències de quan eren infants. La informació oral era molt important perquè, en algun moment de l'evolució d'aquest costum, he trobat poca o cap documentació.

Quin va ser el procés del pas de les neules de farina a les de paper?

Aquesta és una de les qüestions que m'ha resultat més difícil de documentar. Apunt com a hipòtesi de treball que les neules de farina es degueren deixar de penjar a les esglésies, de manera gradual, durant la Guerra Civil i la

postguerra, per la manca de matèria prima que s'havia de destinar, obligatòriament, a fer pa.

En un primer moment, qui podia menjar neules?

Les primeres referències a les neules de taula que he trobat daten del segle XI, a Catalunya, i apunten al clergat com a estament que podia gaudir d'un menjar que també estava a l'abast dels monarques i la noblesa. Després, amb el pas del temps, el poble també seria partícip d'aquesta llepolia.

Al llibre llegim que les neules varen tenir fins i tot un ús medicinal?

A l'Edat Mitjana els aliments formaven part del receptari curatiu dels metges i les neules no n'eren una excepció, generalment acompanyades de piment, un vi dolç especiat per reconfortar l'estómac. Alguns metges les receptaven fins i tot contra la pesta i eren els apotecaris, integrats dins el gremi de Sucrers, Especiers, Candelers i Adroguers, els encarregats de confeccionar-les.

Qui feia les neules? Només n'hi havia per Nadal?

A més dels apotecaris també feien neules els neulers, les persones encarregades pels nobles o clergues de la seva confecció per menjar o per penjar a les esglésies. Les



Una finalitat important de l'obra era preservar aquesta tradició tan nostrada

neules es menjaven i es penjaven per Nadal, però també per Pasqua, per Cinquagesma, per l'Ascensió, per la festa del sant patró i altres dates assenyalades i es feien amb uns estris que també rebien el nom de neulers.

Com veus el futur de les neules?

En aquest moment les neules de paper, retallades o calades, gaudeixen de bona salut en mans de les persones que amb paciència, bona vista i bon pols aconsegueixen vertaderes obres d'art, però no hem de restar aturats; hem de fer tot el que calgui per tal que hi hagi un relleu generacional i una consideració pública de la feina que fan aquestes persones. Per això crec que seria molt interessant que el Consell de Mallorca iniciàs l'expedient per declarar les neules patrimoni cultural immaterial. ■

Formació docent homologada

Rigorositat i qualitat,
el nostre compromís

stei.cat/formacio
escolaformacio@stei.cat
971910060

